

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

“Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης”

Αθήνα, 17 Οκτωβρίου 2000

Διαδικασία

Οι Ο.Κ.Ε. των χωρών μελών της Ε.Ε. στην καθιερωμένη ετήσια συνάντησή τους, που φέτος τελεί υπό την αιγίδα της ολλανδικής Ο.Κ.Ε., αποφάσισαν να επεξεργαστούν κοινές θέσεις για το θέμα της επικείμενης Διεύρυνσης της Ε.Ε. Ως πρώτο βήμα στην κατεύθυνση αυτή, ορίστηκε η συγκέντρωση και η σύνθεση των Γνωμών των εθνικών Ο.Κ.Ε. για το παραπάνω θέμα.

Για το λόγο αυτό η Εκτελεστική Επιτροπή της Ο.Κ.Ε. αποφάσισε στις 22-05-00 την έκδοση Γνώμης Πρωτοβουλίας με θέμα "Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης" και όρισε Επιτροπή Εργασίας, με Πρόεδρό της τον κ. **Δημήτρη Πολίτη**. Στην Επιτροπή Εργασίας συμμετείχαν επίσης ως μέλη οι κ.κ. **Παναγιώτης Αλεξόπουλος, Ελευθέριος Αυγητίδης, Χαράλαμπος Κεφάλας, Νικόλαος Λιόλιος και Σπυρίδων Φλέγγας**. Ως εμπειρογνώμονες ορίστηκαν ο κ. **Φωκίων Δεληγιάννης**, Στέλεχος ΣΕΒ (Α' Ομάδα), ο κ. **Γιώργος Ρωμανιάς**, Επιστημονικός Συνε-

ργάτης του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Β' Ομάδα), και η κα **Κατερίνα Μπατζελή**, Επιστημονική Συνεργάτις της ΠΑΣΕΓΕΣ και της ΓΕΣΑΣΕ (Γ' Ομάδα). Τον συνολικό επιστημονικό συντονισμό είχε η **Δρ. Ματίνα Γιαννακούρου**, Επιστημονική Συνεργάτις και Επιστημονική Υπεύθυνη για τις Διεθνείς Σχέσεις της Ο.Κ.Ε. Στην προετοιμασία του κειμένου της Γνώμης συνέβαλε και η απασχολούμενη στην Ο.Κ.Ε. με το πρόγραμμα Stage του Ο.Α.Ε.Δ., Κοινωνιολόγος, κα **Δέσποινα Χρυσσαφίδου**.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε πέντε (5) συνεδριάσεις και η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στις 9/10/2000. Στη συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 2000, στην οποία εισηγητές ορίστηκαν οι κ.κ. **Π. Αλεξόπουλος και Χ. Κεφάλας**, η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε. ενέκρινε το κείμενο που ακολουθεί ως υπ' αριθμ. **46η** Γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η διεύρυνση είναι μία έννοια σύμφυτη με τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού η πολύχρονη πορεία της αποτελεί μία συνεχή πορεία διαδοχικών διευρύνσεων. Στα 6 ιδρυτικά μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Ολλανδία), που υπέγραψαν τις 3 ιδρυτικές συνθήκες για τη δημιουργία της ΕΚΑΧ, της ΕΟΚ και της ΕΚΑΕ, προσετέθησαν σταδιακά το 1973 η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το 1981 η Ελλάδα, το 1986 η Ισπανία και η Πορτογαλία και το 1995 η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία. Όμως η νέα προς Ανατολάς και προς την Κύπρο και Μάλτα διεύρυνση της Ε.Ε. αποτελεί μία ιστορική καμπή για την Ευρώπη, δίνοντας τέλος στη διχοτόμηση, που είχε επιφέρει ο Ψυχρός Πόλεμος και είναι αναμφισβήτητα μη συγκρίσιμη με τις προηγούμενες ως προς το μέγεθος και την ετερογένεια των υποψηφίων χωρών.

Η προσέγγιση της Ε.Ε. με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΧΚΑΕ) άρχισε ουσιαστικά μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου το 1989. Την περίοδο εκείνη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άρχισε να αναπτύσσει διπλωματικές σχέσεις, να συνάπτει εμπορικές συμφωνίες και συμφωνίες συνεργασίας με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, ενώ παράλληλα το κοινοτικό πρόγραμμα PHARE, που δημιουργήθηκε το 1989, προσέφερε οικονομική στήριξη στις προσπάθειες των χωρών αυτών για ανάκαμψη των οικονομιών τους, ενθαρρύνοντας τη μεταφορά τεχνογνωσίας, τη δημιουργία δικτύων και υποδομών και την ανάπτυξη των επενδύσεων.

Τη δεκαετία του 1990 υπεγράφησαν Συμφωνίες Σύνδεσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με δέκα κράτη της Κεντρικής Ευ-

ρώπης¹, οι οποίες αποκαλούνται "Ευρωπαϊκές Συμφωνίες" και αποτέλεσαν τη νομική βάση για την ανάπτυξη διμερών σχέσεων, με απώτερο στόχο τη δημιουργία ζωνών ελεύθερου εμπορίου για τα βιομηχανικά προϊόντα, μεταξύ της Ε.Ε. και των δέκα συνδεδεμένων χωρών. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε ήδη ιδρύσει παρόμοιες συμφωνίες με την Τουρκία (1963), τη Μάλτα (1970) και την Κύπρο (1972).

Τον Ιούνιο 1993 στο **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης** τα Κράτη μέλη συμφώνησαν ότι οι συνδεδεμένες χώρες της ΚΑΕ που το επιθυμούν, μπορούν να γίνουν μέλη της Ένωσης, εφόσον είναι ικανές να αναλάβουν τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η ιδιότητα του κράτους μέλους, δηλαδή εφόσον πληρούν τους απαιτούμενους οικονομικούς και πολιτικούς όρους.

Τα κριτήρια ένταξης που τέθηκαν, αναφερόμενα και ως "**κριτήρια της Κοπεγχάγης**", απαιτούν το υποψήφιο κράτος να έχει πετύχει:

- Σταθερότητα των θεσμών που να εγγυάται τη δημοκρατία, την τήρηση των κανόνων δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τον σεβασμό και προστασία των μειονοτήτων.
- Λειτουργία της οικονομίας του ως οικονομίας της αγοράς και ικανότητα να αντιμετωπίσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης.
- Ικανότητα να αναλάβει υποχρεώσεις που συνδέονται με την ιδιότητα του μέλους, συμπεριλαμβανομένης της προσχώρησης στους σκοπούς της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

¹ Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Λεττονία, Εσθονία, Λιθουανία, Βουλγαρία, Δημοκρατία της Τσεχίας και Σλοβενία

- Να έχει δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ένταξή του στην ένωση μέσω της προσαρμογής των διοικητικών του δομών, έτσι ώστε η εθνική του νομοθεσία, που θα εναρμονιστεί με την κοινοτική, να εφαρμοστεί διαμέσου κατάλληλων διοικητικών και δικαστηριακών δομών.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου το Δεκέμβριο του 1997 υπογράμμισε, επίσης, ως προαπαιτούμενο για την ένταξη των υποψηφίων χωρών, την ενδυνάμωση και τη βελτίωση της λειτουργίας των θεσμών σύμφωνα με τις θεσμικές διατάξεις της Συνθήκης του Άμστερνταμ.

Έκτοτε οι δέκα συνδεδεμένες χώρες της ΚΑΕ υπέβαλαν αίτηση προσχώρησης με την εξής σειρά: Ουγγαρία (31-3-1994), Πολωνία (5-4-1994), Ρουμανία (22-6-1995), Σλοβακία (27-6-1995), Λεττονία (13-10-1995), Εσθονία (24-11-1995), Λιθουανία (8-12-1995), Βουλγαρία (14-12-1995), Δημοκρατία της Τσεχίας (17-1-1996), Σλοβενία (10-6-1996). Παρόμοιες αιτήσεις είχαν ήδη υποβάλλει η Τουρκία (14-7-87), η Κύπρος (3-7-1990) και η Μάλτα (16-7-1990).

Στο **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Έσσεν** (Δεκέμβριος 1994), η Ε.Ε. αποφάσισε να υιοθετήσει μία σφαιρική προ-ενταξιακή στρατηγική, η οποία συνίστατο:

- στην εφαρμογή των ευρωπαϊκών συμφωνιών,
- στην στήριξη της διαδικασίας μετάβασης από την Ε.Ε. με τη μορφή των μη επιστρεπτέων επιχορηγήσεων από το πρόγραμμα PHARE,
- στην εφαρμογή της νομοθεσίας σχετικά με την ενιαία αγορά και
- σε "ένα δομημένο διάλογο" με όλες τις συνδεδεμένες χώρες της ΚΑΕ.

Το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης** (Δεκέμβριος 1995) κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εκτιμήσει αναλυτικότερα τις επιπτώσεις που θα έχει η διεύρυνση στις κοινοτικές πολιτικές, ενώ επιβεβαίωσε ότι οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη θα ξεκινούσαν έξι μήνες μετά το τέλος της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1997.

Τον Ιούλιο του 1997 η Επιτροπή παρουσίασε την **Ατζέντα 2000** στην οποία διαγράφεται μία ευρεία προοπτική για την ανάπτυξη της Ε.Ε. και των πολιτικών της στη νέα χιλιετία, οι επιπτώσεις της διεύρυνσης στην Ε.Ε. συνολικά και το χρηματοδοτικό πλαίσιο για την περίοδο από 2000-2006. Ως τμήμα της υιοθετούνται οι Γνώμες (Opinions) του Ιουλίου του 1997, στις οποίες, αφού η Επιτροπή αξιολόγησε την κατάσταση κάθε χώρας σε σχέση με τα κριτήρια ένταξης, συνέστησε την έναρξη διαπραγματεύσεων με την Τσεχία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Σλοβενία και την Κύπρο. Ένα από τα βασικότερα θέματα που εξετάστηκαν και συζητήθηκαν στα πλαίσια της Α2000 ήταν η ενίσχυση της προενταξιακής στρατηγικής στον τομέα της γεωργίας βάσει της οποίας θα προσφερθεί ένα συνεκτικό πρόγραμμα προετοιμασίας των υποψηφίων χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης για την ένταξη τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Βλ. **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1**).

Το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου** (Δεκέμβριος 1997) ενέκρινε τις αναλύσεις της Επιτροπής που περιλαμβάνονταν στην Ατζέντα 2000 και αποφάσισε την έναρξη διαπραγματεύσεων σύμφωνα με την πρότασή της. Παράλληλα, αποφάσισε την ενίσχυση της προ-ενταξιακής στρατηγικής μέσα από τη δημιουργία εταιρικής σχέσης (accession partnership) με κάθε υποψήφια χώρα που κινητοποιεί όλες τις μορφές κοινοτικής βοήθειας μέσα σε ένα ενιαίο πλαίσιο που περιλαμβάνει: τις προτεραιότητες κατά την προετοιμασία και ιδιαίτερα την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου, καθώς και τους οικονομικούς πόρους που είναι διαθέσιμοι γι' αυτό το σκοπό, κυρίως για το πρόγραμμα PHARE.

Στις **31-3-98 ξεκίνησαν οι διαπραγματεύσεις με τις έξι χώρες του α' κύματος**, με σκοπό να καθοριστούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες κάθε υποψήφια χώρα θα γίνει μέλος της Ε.Ε. Τα υποψήφια κράτη καλούνται να αποδεχθούν το κοινοτικό κεκτη-

μένο, δηλαδή ολόκληρο το σώμα των νομοθετικών κοινοτικών κανόνων, όπως ισχύουν και, ειδικότερα, την ιδρυτική Συνθήκη του 1957, όπως τροποποιήθηκε από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1987, τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και του Άμστερνταμ, όλους τους κοινοτικούς κανονισμούς και τις κοινοτικές οδηγίες, καθώς και τις αποφάσεις του ΔΕΚ.

Οι διαπραγματεύσεις εστιάζονται στους όρους υπό τους οποίους τα υποψήφια κράτη θα υιοθετήσουν και θα εφαρμόσουν το "κεκτημένο" και ιδιαίτερα στην αναγνώριση πιθανών διευθετήσεων μεταβατικού χαρακτήρα, ορισμένου σκοπού και διάρκειας. Η ενεργοποίηση της διαδικασίας "screening" επιτρέπει την αξιολόγηση από πλευράς Επιτροπής της κατάστασης κάθε χώρας σε σχέση με το κοινοτικό κεκτημένο. Στο Συμβούλιο της Φείρα (Ιούνιος 2000), οπότε έληξε η πορτογαλική προεδρία, ανακοινώθηκε ότι ο αριθμός των κεφαλαίων στα οποία οι διαπραγματεύσεις έχουν ολοκληρωθεί με τις χώρες του πρώτου κύματος (old ins) έχει ως εξής: Κύπρος 16, Ουγγαρία 11, Εσθονία 13, Τσεχία 13, Σλοβενία 12, Πολωνία 11.

Ήδη όμως από το **Δεκέμβριο του 1999 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι** είχε αποφασίσει να εγκαταλείψει την προσέγγιση της διεύρυνσης "κατά κύματα ένταξης", που είχε υιοθετηθεί στο Λουξεμβούργο για να προβεί για πολιτικούς λόγους (βλ. αστάθεια που προξένησε ο πρόσφατος πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία) σε μία επιτάχυνση της ένταξης και των λιγότερο έτοιμων χωρών. Έτσι αποφασίστηκε:

- Να ξεκινήσουν οι επίσημες διαπραγματεύσεις το Φεβρουάριο του 2000 με τη Βουλγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ρουμανία και Σλοβακία (η επίσημη έναρξη έγινε στις 15-2-2000).
- Να αποδοθεί στην Τουρκία η ιδιότητα της υποψήφιας χώρας.
- Τόσο κατά την έναρξη όσο και κατά την πορεία των διαπραγματεύσεων να εφαρμοστεί η αρχή της "διαφοροποίησης" (differentiation) και της εξατομικευμένης προσέγγισης, δηλ. της μεταχείρισης κάθε υποψήφιας χώρας όχι μόνο στη βάση των δεσμεύσεων που αναλαμβάνει, αλλά και των ατομικών της προσπα-

θειών ενσωμάτωσης του κοινοτικού κεκτημένου.

- Να επιτραπεί στις υποψήφιας χώρες που αρχίζουν τώρα τις διαπραγματεύσεις (new ins) να ενωθούν με τις χώρες του πρώτου κύματος μέσα σε ένα λογικό διάστημα, εφόσον έχουν κάνει σημαντική πρόοδο στις προετοιμασίες τους.

Με τους διπλωματικούς αυτούς ελιγμούς της ανακήρυξης έξι ακόμα χωρών, συν την Τουρκία, ως υποψηφίων προς ένταξη και της εξομοίωσής τους με τις έξι πρώτες υποψήφιας χώρες, η Ε.Ε. απέφυγε στην ουσία να κατατάξει τα 13 κράτη σε ομάδες, και να ορίσει, ταυτόχρονα, ημερομηνία ένταξης οποιασδήποτε χώρας, αναφέροντας μόνο ότι καμία νέα ένταξη δε θα γίνει πριν το 2003. Έτσι δόθηκε μία εντύπωση ευρείας διεύρυνσης, χωρίς να υπάρξει καμία ουσιαστική δέσμευση. Εκτιμάται πάντως ότι καμία ημερομηνία για την ένταξη του πρώτου κύματος της διεύρυνσης που θα αναφέρεται σε χρόνο προγενέστερο του 2005 δε θα είναι ρεαλιστική, ενώ αρκετοί τοποθετούν τη διαδικασία των προσχωρήσεων στο 2010 με 2015. Σε κάθε περίπτωση η υλοποίηση της διαδικασίας προϋποθέτει ότι η Ε.Ε. θα έχει ξεπεράσει τις εσωτερικές της συγκρούσεις, καθώς η διεύρυνση επηρεάζει τους ευρωπαϊκούς συσχετισμούς και τις ισορροπίες τόσο στο επίπεδο της Ένωσης όσο και στο εσωτερικό των κρατών μελών.

Με την παρούσα Γνώμη της η Ο.Κ.Ε. στοχεύει στην διατύπωση κοινών θέσεων και προτάσεων, αλλά ενδεχομένως και προβληματισμών και επιφυλάξεων των κοινωνικών φορέων για όλες εκείνες τις πτυχές της θεσμικής, οικονομικής, κοινωνικής και αγροτικής διάστασης της διεύρυνσης που τους αφορούν άμεσα.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί επίσης ότι πρέπει να προετοιμάσει την ελληνική κοινωνία και την κοινή γνώμη για τις συνέπειες της διεύρυνσης, να εξηγήσει και να εκλαϊκεύσει τη σημασία της. Για το σκοπό παραθέτει σε Παράρτημα τις θέσεις της Ο.Κ.Ε. της Ε.Ε. και των εθνικών Ο.Κ.Ε. στο θέμα της διεύρυνσης, παρέχοντας ένα χρήσιμο πανόραμα των απόψεων και κατευθύνσεων που εκφράζονται στα όργανα αυτά.

II. ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε. ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ Ε.Ε.

Η Ο.Κ.Ε. τάσσεται υπέρ της διεύρυνσης, την οποία κρίνει ως μία μεγάλη δημοκρατική πρόκληση για την Ένωση και μία ιστορική ευκαιρία για τη δημιουργία ενός ενιαίου πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού χώρου. Η Ο.Κ.Ε. στηρίζει τη διαδικασία διεύρυνσης επειδή πιστεύει ότι θα ευνοήσει αμφίδρομα τόσο τα κράτη μέλη όσο και τις υποψήφιες χώρες, θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο και θα προωθήσει την πολιτική και οικονομική σταθερότητα στα κράτη μέλη και γενικότερα στο σύνολο της Ευρώπης. Επίσης, η Ο.Κ.Ε. στηρίζει τις αποφάσεις οι οποίες ελήφθησαν στο Συμβούλιο Κορυφής του Ελσίνκι σε ό,τι αφορά την ένταξη της Κύπρου, την έναρξη διαπραγματεύσεων ένταξης με τις 6 νέες χώρες, την εφαρμογή της αρχής της διαφοροποίησης (principle of differentiation), την παρότρυνση για εφαρμογή και ενίσχυση του υιοθετηθέντος Κοινοτικού Κεκτημένου και των διεθνών συμφωνιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις υποψήφιες χώρες, καθώς και τον χαρακτηρισμό της Τουρκίας ως υποψήφιας χώρας κάτω από τις γνωστές προϋποθέσεις.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει, όμως, ότι το εγχείρημα της διεύρυνσης κρύβει πολλούς κινδύνους για τη σταθερότητα, την οικονομική και κοινωνική συνοχή της Ένωσης και των κρατών-μελών της, εάν δε συνοδευτεί από τα αναγκαία εχέγγυα της επαρκούς προετοιμασίας τόσο των υποψηφίων χωρών όσο και της ίδιας της Ε.Ε., αλλά και της έγκαιρης πρόβλεψης και ορθής αντιμετώπισης των συνεπειών της. Η διεύρυνση πρέπει να προχωρήσει με προσεχτικά και συνετά βήματα ώστε να μην ανατραπούν τα μέχρι τώρα επιτεύγματα στον τομέα της ΟΝΕ και της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Ειδικότερα, η Ο.Κ.Ε. κρίνει αναγκαίο ό-τι κατά τη στιγμή της ένταξης στην Ευρω-

παϊκή Ένωση οι μεν υποψήφιες χώρες πρέπει να πληρούν τα κριτήρια της Συνόδου της Κοπεγχάγης, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την υιοθέτηση και εφαρμογή του Κοινοτικού Κεκτημένου (Acquis Communautaire) αναφορικά με την Ενιαία Αγορά, η δε Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να έχει ολοκληρώσει τις εσωτερικές αναδιαρθρώσεις της και να έχει ήδη εγκαταστήσει το οικονομικό πλαίσιο, το οποίο απαιτείται από τη διεύρυνση. Η Ο.Κ.Ε. κρίνει, επίσης, ως αναγκαία την αναγνώριση, τόσο κατά την προενταξιακή περίοδο όσο και μετά από αυτήν, κατά περίπτωση μεταβατικών περιόδων προσαρμογής των ΧΚΑΕ στο κοινοτικό κεκτημένο, μόνο όμως ως προς επιμέρους πολιτικές, τομείς ή κλάδους που δε θέτουν σε κίνδυνο την ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού χώρου και της ενιαίας αγοράς.

Παρακάτω εξετάζονται αναλυτικά οι θέσεις της Ο.Κ.Ε. για την θεσμική, κοινωνική, οικονομική και γεωργική διάσταση της διεύρυνσης.

A. Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Η επιτάχυνση της διαδικασίας της διεύρυνσης μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 1999 (βλ. παραπάνω) έφερε στην επικαιρότητα το ζήτημα των θεσμικών μεταρρυθμίσεων της Ε.Ε., καθιστώντας το περισσότερο επείγον, ενόψει και της αναθεώρησης των Συνθηκών στο πλαίσιο της νέας Διακυβερνητικής Διάσκεψης. Τα Κράτη Μέλη κατά την υπογραφή της συνθήκης του Άμστερνταμ απεδέχθησαν την αναγκαιότητα εκτεταμένης θεσμικής μεταρρύθμισης, εν ευθέτω χρόνο, η οποία θα επέτρεπε στη διευρυμένη Ευρώπη να λειτουργεί αποτελεσματικά. Η συμφωνία αυτή ενσωματώθηκε σε πρωτόκολλο, το οποίο επισυνάφθηκε στις ευρω-

παϊκές συνθήκες. Το πρωτόκολλο αυτό προέβλεπε δύο στάδια: μία περιορισμένη μεταρρύθμιση πριν την πρώτη διεύρυνση και μία εκτεταμένη μεταρρύθμιση πριν ο αριθμός των κρατών μελών υπερβεί τα είκοσι. Η εγκατάλειψη, όμως, της μεθόδου της διεύρυνσης "κατά κύματα ένταξης", στο Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 1999 κατέστησε άνευ ουσίας τη διάκριση αυτή και επανέφερε στο προσκήνιο την ανάγκη άμεσης εκτεταμένης μεταρρύθμισης.

Η είσοδος στην Ε.Ε. ενός μεγάλου αριθμού νέων μικρών κρατών αναμένεται να διαταράξει το ήδη ευαίσθητο σύστημα λήψης αποφάσεων και να επιφέρει καθυστερήσεις, ενδεχόμενα και μπλοκαρίσματα, αν δεν επιτευχθεί έγκαιρα η προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας έχει ήδη επισημάνει τα τρία θέματα που χρήζουν αναθεώρησης: το μέγεθος και τη σύνθεση της Επιτροπής, τη στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο (συμπεριλαμβανομένων της νέας στάθμισης, της διττής ψηφοφορίας και του ελάχιστου αριθμού απαιτούμενων ψήφων για αποφάσεις με ειδική πλειοψηφία) και την επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας.

Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι η αναθεώρηση θα πρέπει να συμβάλει στην ισχυροποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των θεσμών της, στην ανάδειξη του δημοκρατικού και κοινωνικού χαρακτήρα της, στην ενδυνάμωση των αρχών στις οποίες στηρίζεται, όπως η ισότητα των κρατών, η αλληλεγγύη και η συνοχή.

Ειδικότερα ως προς τα θέματα αυτά η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι ο παραπάνω στόχος θα επιτευχθεί ως εξής:

1. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί το κεντρικό όργανο του θεσμικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησής της, η Επιτροπή πρέπει να λειτουργεί βάσει της αρχής "κάθε κρά-

τος-μέλος και ένας Επίτροπος", έτσι ώστε ο συνολικός αριθμός των μελών της Επιτροπής να είναι ίσος με τον αριθμό των κρατών-μελών. Σχετικά με τις όποιες δυσλειτουργίες έχουν διαπιστωθεί στην Επιτροπή, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με βελτίωση του τρόπου συγκρότησης και λειτουργίας τους, στην κατεύθυνση μίας μεγαλύτερης διαφάνειας και μίας καλύτερης αποτελεσματικότητας.

2. Το σύστημα αποφάσεων θα πρέπει να είναι δημοκρατικό, διαφανές, απλό και κατανοητό για τους πολίτες της Ένωσης. Η ισχύουσα στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο της Ένωσης εκφράζει ιστορικές πολιτικές και θεσμικές πραγματικότητες που πρέπει να είναι σεβαστές. Η επαναστάθμιση των ψήφων δεν θα συνέβαλε στην εξυπηρέτηση των παραπάνω αρχών και πιθανόν να δημιουργούσε προβλήματα που δύσκολα θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτά από τους πολίτες. Εάν πάντως ένα τέτοιο ζήτημα ετίθετο ως επιτακτική ανάγκη, η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι το καταλληλότερο σύστημα για να υιοθετηθεί θα ήταν αυτό της διπλής πλειοψηφίας, δηλαδή της λήψης απόφασης με απλή πλειοψηφία του 60% των κρατών-μελών, που να εκφράζει τουλάχιστον το 60% του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με αυτό τον τρόπο θα διασφαλιζόταν η αρχή της δημοκρατικής νομιμοποίησης των αποφάσεων.

3. Στο θέμα της μεθόδου λήψης των αποφάσεων στην Ε.Ε., η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι θέματα ζωτικού χαρακτήρα, όπως είναι η συνταγματική, θεσμική οργάνωση της Ε.Ε., η ένταξη νέων χωρών στην Ένωση ή η σύνδεση χωρών κ.λπ. θα πρέπει να υπόκεινται στον κανόνα της ομοφωνίας.

Για τα υπόλοιπα θέματα η επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας ως μεθόδου λήψης των αποφάσεων θα έπρεπε να εξεταστεί κατά περίπτωση (case by case) και να συνοδεύεται με την πρόβλεψη της συναπόφασης (διαδικασία άρθρου 251) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του οποίου ο ρόλος πρέπει να αναβαθμιστεί.

Β. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

1. Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι σύμφωνα με το κείμενο των συμπερασμάτων της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Σάντα Μαρία ντα Φέϊρα (19-20 Ιουνίου 2000), πρόοδος στη διαδικασία διαπραγμάτευσης με τις επί μέρους υποψήφιας χώρες εξαρτάται όχι μόνον από τις λύσεις στα συγκεκριμένα υπό συζήτηση θέματα αλλά και από την ταχύτητα ενσωμάτωσης στην εσωτερική νομοθεσία των υποψηφίων χωρών, του ευρωπαϊκού κεκτημένου και ειδικότερα από την ικανότητά τους να εφαρμόσουν τις αντίστοιχες ρυθμίσεις και θεσμούς. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τονίζει ότι η συνέχιση της αντίστοιχης μεταρρυθμιστικής διαδικασίας των υποψηφίων χωρών απαιτεί μεγάλες προσπάθειες, ειδικότερα, μάλιστα, στην ενίσχυση των διοικητικών και νομικών τους δομών και καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συντάξει και να υποβάλει σχετική Έκθεση προόδου που το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προτίθεται να εξετάσει στην προσεχή σύνοδό του.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί χρήσιμο να σημειώσει ότι η εικόνα που δίδεται από τη διατύπωση της υπόμνησης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Σάντα Μαρία ντα Φέϊρα είναι ότι και τα ζητήματα της κοινωνικής προστασίας και πολιτικής εντάσσονται στο πακέτο της συνολικής διαπραγμάτευσης και αποτελούν, απλώς, ένα από τα συστατικά της στοιχεία, χωρίς να υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης επισήμανσης και αντιμετώπισής τους. Η ίδια, άλλωστε, εικόνα αναδύεται και από το σύνολο των σχετικών με τη διεύρυνση αποφάσεων των Ευρωπαϊκών Οργάνων που αντιμετωπίζουν και την κοινωνική διάσταση ως ένα εκ των τριών στοιχείων (πολιτικού, οικονομικού και κοινωνικού) στα οποία βασίζεται, εξ ίσου, η εισαγωγή, διατήρηση και σταθεροποίηση του ευρωπαϊκού μοντέλου στις υποψήφιας χώρες. Κατά την άποψη, όμως, της Ο.Κ.Ε. η κοινωνική διάσταση της διεύρυνσης υπερβαίνει τα ό-

ρια της απλής συμφωνίας στη διάρκεια της διαπραγματευτικής διαδικασίας και της εν συνεχεία ενσωμάτωσης των συμφωνηθέντων στην εσωτερική νομοθεσία των υποψηφίων χωρών. Η κοινωνική διάσταση, αντιθέτως, προαπαιτεί κοινωνική συναίνεση (*social consensus*) και η διασφάλιση της κοινωνικής συναίνεσης είναι μια πολύ σύνθετη και βαθμιαία προωθούμενη διαδικασία. Ακόμη και αν τα θέματα της κοινωνικής διάστασης συμφωνηθούν μεταξύ της υποψηφίας χώρας και της Ε.Ε. και οι σχετικές λύσεις ενσωματωθούν στην εσωτερική (εθνική) νομοθεσία της χώρας, η κοινωνική αποδοχή των ρυθμίσεων αυτών δεν μπορεί να θεωρηθεί εξασφαλισμένη εάν οι προωθούμενες λύσεις δεν ανταποκρίνονται στην κυρίαρχουσα, στην υποψήφια χώρα, κοινωνική αντίληψη.

2. Εξάλλου, η διαδικασία διεύρυνσης έχει, σαφώς, τα χαρακτηριστικά των διακυβερνητικών διαβουλεύσεων και επαφών. Η αντίληψη αυτή είναι συμβατή και με την άποψη της σύνθεσης των στοιχείων της διαπραγμάτευσης από το πολιτικό, το οικονομικό και το κοινωνικό κριτήριο. Η αποδοχή, όμως, της άποψης ότι η **κοινωνική συναίνεση** είναι απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση, όχι απλώς, για την ενσωμάτωση της κοινωνικής διάστασης στην εθνική νομοθεσία της υποψηφίας χώρας αλλά και για τη δυνατότητα αληθούς κοινωνικού μετασχηματισμού, στη χώρα αυτή, σύμφωνα με τις επιλογές και τις επιταγές του ευρωπαϊκού μοντέλου, αναδεικνύει μια σειρά σημαντικών ζητημάτων σχετικών με το χαρακτήρα των διαδικαστικών διαβουλεύσεων και διαπραγματεύσεων για την προώθηση της διεύρυνσης.

α. Το πρώτο από τα αναδεικνυόμενα αυτά ζητήματα είναι η οργάνωση και λειτουργία του θεσμικού κοινωνικού διαλόγου, που ενώ αποτελεί θεμελιώδες συστατικό στοιχείο του ευρωπαϊκού μοντέλου, απουσιάζει ολοσχερώς από την αντίστοιχη κουλτούρα των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Ειδικότερα, η ανάπτυξη θεσμών

διαρκούς κοινωνικού διαλόγου σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και η εδραίωση των θεσμών αυτών στη συνολική κοινωνική συνείδηση κάθε χώρας της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης προϋποθέτει αλλαγή κοινωνικής νοοτροπίας και απαιτεί επίμονες και μακρόχρονες αντίστοιχες προσπάθειες με έντονη δραστηριοποίηση των κοινωνικών οργανώσεων στη διαδικασία πειθούς του κοινωνικού σώματος. Η Ε.Ε. οφείλει να δώσει την αναγκαία τεχνική αλλά και πολιτική και οικονομική βοήθεια στις κοινωνικές οργανώσεις για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στη συγκεκριμένη αυτή αποστολή τους.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί επιθυμητή εξέλιξη την προσπάθεια συγκρότησης σε εθνικό επίπεδο κάθε υποψήφιας χώρας μίας πολυσυμμετοχικής Επιτροπής, αντίστοιχης προς τις εθνικές Ο.Κ.Ε. των χωρών μελών, η οποία θα αποτελούσε ένα σταθερό βήμα συζήτησης, διαλόγου, σύγκλισης και προτάσεων και συμβουλών προς τις αντίστοιχες κυβερνήσεις αλλά και ένα, διαρκούς λειτουργίας, θεσμό παιδείας και βαθμιαίας προσαρμογής των κοινωνικών οργανώσεων των υπό ένταξη χωρών, προς τους θεσμούς της Ε.Ε.

β. Εξίσου σημαντικό ζήτημα είναι ο ρόλος των κοινωνικών οργανώσεων στη διαδικασία διαπραγμάτευσης με κάθε υποψήφια χώρα. Παρά το ότι η σχετική έλλειψη των αποφάσεων των ευρωπαϊκών οργάνων έχει, ήδη, αντιμετωπισθεί, στην πράξη, με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες, κυρίως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εξακολουθεί να απουσιάζει ο *οιωνεί θεσμικός και υποχρεωτικός χαρακτήρας των πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων αυτών*. Η Ο.Κ.Ε θεωρεί αναγκαία την αναγνώριση ειδικού ρόλου στις κοινωνικές οργανώσεις των υποψήφιας χωρών και την παροχή σ' αυτές της δυνατότητας να παρεμβαίνουν στις διαδικασίες διαβουλεύσεων και διαπραγμάτευσης των επί μέρους κυβερνήσεων με τα Ευρωπαϊκά Όργανα.

γ. Στο πλαίσιο παροχής στις κοινωνικές οργανώσεις των υποψήφιας χωρών της δυνα-

τότητας παρέμβασης στις διαδικασίες διαβουλεύσεων και διαπραγμάτευσης, πρέπει να αντιμετωπισθεί και το πρόβλημα της πολυδιάσπασης των εργατο-υπαλληλικών συνδικαλιστικών οργανώσεων των υποψηφίων χωρών και της ανεπαρκείας ή της ανεπάρκειας των αντίστοιχων εργοδοτικών οργανώσεων.

Πρόβλημα, επίσης, σοβαρό μπορεί να ανακύψει λόγω της διαφορετικής πολιτισμικής ταυτότητας των κοινωνικών και, κυρίως, των συνδικαλιστικών οργανώσεων των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης ως προς την αντιμετώπιση των κοινωνικών και πολιτικο-συνδικαλιστικών ζητημάτων. Η ταυτότητα αυτή αποτελεί προϊόν μακρόχρονων εμπειριών και πρακτικών και αποκλίνει, ουσιαστικά από την κουλτούρα του ευρωπαϊκού μοντέλου. Οι διαπιστώσεις αυτές αποκτούν ιδιαίτερη σημασία σε όση έκταση προδιαγράφουν και τις αντίστοιχες σοβαρότατες δυσχέρειες, στην προσπάθεια σύγκλισης της πολιτισμικής παιδείας των υποψηφίων χωρών με εκείνη του ευρωπαϊκού κεκτημένου αλλά και σηματοδοτούν και την κατεύθυνση, προς την οποία πρέπει να στραφούμε για τη διασφάλιση της αναγκαίας αντίστοιχης σύγκλισης.

Η λύση των προβλημάτων της πολυδιάσπασης των εργατο-υπαλληλικών συνδικαλιστικών οργανώσεων, της έλλειψης ή της ανεπαρκείας των αντίστοιχων εργοδοτικών οργανώσεων και της σαφώς αποκλίνουσας από το ευρωπαϊκό κεκτημένο κοινωνικής και πολιτικο-συνδικαλιστικής κουλτούρας των κοινωνικών οργανώσεων των υπό ένταξη χωρών της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί με τη διαδικασία των διακυβερνητικών διαβουλεύσεων. Κατά την άποψη της Ο.Κ.Ε. επιβάλλεται η σαφής ενίσχυση των επαφών και διαβουλεύσεων των έστω διασπασμένων ή ανεπαρκών κοινωνικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων των υποψηφίων χωρών με τις αντίστοιχες οργανώσεις των χωρών μελών της Ε.Ε. Η ανάπτυξη ενός δικτύου συνεχούς επικοινωνίας και ανταλλα-

γής πληροφοριών, γνώμων και εμπειριών ανάμεσα στις εργατο-υπαλληλικές οργανώσεις ή ανάμεσα στις εργοδοτικές οργανώσεις ή επιχειρήσεις (στην περίπτωση έλλειψης εργοδοτικών οργανώσεων) των υποψηφίων χωρών και των χωρών μελών της Ε.Ε., είναι ο μόνος τρόπος κάλυψης των αντίστοιχων αποστάσεων και σύγκλισης των αποκλινοσών απόψεων, εμπειριών και κουλτούρας. Η Ο.Κ.Ε. έχει επίγνωση ότι η διαδικασία αυτή σύγκλισης θα είναι σταδιακή και βραδεία, διατηρεί, όμως, την πεποίθηση ότι είναι η μόνη που μπορεί να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα. Το σύνθετο πλέγμα των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών αντιλήψεων που επί 10ετίες δέσποζαν στη ζωή των κοινωνιών των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης δεν μπορεί να αναστραφεί σε σύντομο χρονικό διάστημα αλλ' ούτε και μπορεί να αναμένεται οποιαδήποτε μεταβολή του χωρίς την ενεργό συναίνεση των αμέσως ενδιαφερομένων δηλαδή των πολιτών των χωρών αυτών. Το έργο, όμως, αυτό της πειθούς των πολιτών μόνο οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις τους μπορούν να αναλάβουν και επιτελέσουν αποτελεσματικά και, συνεπώς, η αντίστοιχη διακυβερνητική διαδικασία χρειάζεται και κοινωνική ενίσχυση.

3. Η αποδοχή της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση από τις υποψήφιας χώρες, που αποτελεί βασικής σημασίας προϋπόθεση για την μεταφορά του ευρωπαϊκού κοινωνικο-οικονομικού μοντέλου, προϋποθέτει την αναζήτηση και κατανόηση, από τις κυβερνήσεις αλλά και τις κοινωνικές οργανώσεις κάθε υποψήφιας χώρας, σαφών απαντήσεων στα ερωτήματα:

- Ποιες είναι οι θεμελιακές ιδέες στις οποίες στηρίζεται η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση;
- Σε ποιο βαθμό τα κράτη μέλη παραμένουν υπεύθυνα για τις εθνικές τους πολιτικές απασχόλησης και σε ποια έκταση οφείλουν να πειθαρχούν σε μια κοινή ευ-

ρωπαϊκή στρατηγική με κοινούς σκοπούς και στόχους;

- Ποιες είναι οι 4 προτεραιότητες (priorities, pillars) της κοινής ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση;
- Ποια είναι η έννοια και η οικονομικο-κοινωνική λειτουργία της απασχολησιμότητας (employability), της επιχειρηματικότητας (entrepreneurship), της προσαρμοστικότητας (adaptability) και των ίσων ευκαιριών (equal opportunities);
- Ποιες είναι οι 22 κατευθυντήριες γραμμές (guidelines) που συνιστούν τις επί μέρους δεσμεύσεις των κρατών μελών για την απασχόληση;
- Πως λειτουργούν τα ετήσια εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση και ποια η ακολουθούμενη σχετικώς διαδικασία κατάρτισης, προώθησης, έγκρισης, εφαρμογής και εποπτείας;
- Ποιος είναι ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία σχεδιασμού και εφαρμογής των εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Απασχόληση;

Είναι σαφές ότι η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση αποτελεί την *ευρωπαϊκή στρατηγική του 21ου αιώνα* και οφείλει να ακολουθείται από όλα τα κράτη μέλη, τόσο τα ανήκοντα στην Ε.Ε. σήμερα όσο και εκείνα που θα ενταχθούν σ' αυτήν στο μέλλον. Πέραν αυτής της διαπίστωσης, όμως, η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση αποτελεί τμήμα μίας ολοκληρωμένης *ευρωπαϊκής οικονομικο-κοινωνικής στρατηγικής*, που συντίθεται από επί μέρους μακρο-οικονομικές αλλά και διαρθρωτικές πολιτικές και που στοχεύει στη *συγκράτηση χαμηλού πληθωρισμού με φιλική προς τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ανάπτυξη*.

Οι κοινωνικές οργανώσεις (όπως άλλωστε και οι κυβερνήσεις) των σημερινών χωρών μελών της Ε.Ε. έχουν, ήδη, κατανοήσει σε βάθος την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και μετέχουν ενεργά και με θεμελιωμένες προτάσεις στη θεμελίωση

του ευρωπαϊκού μέλλοντος. Αντίστοιχος θα πρέπει να είναι ο ρόλος των κοινωνικών οργανώσεων και των υποψηφίων για ένταξη χωρών. Η Ε.Ε. οφείλει να δώσει στις κοινωνικές αυτές οργανώσεις τη δυνατότητα να μπορέσουν να ανταποκριθούν σ' αυτόν το ρόλο. Επιβάλλεται να αναζητηθεί ο προσφορότερος τρόπος με τον οποίο η Ε.Ε. και η Ε. Επιτροπή θα προσφέρουν αυτή τη δυνατότητα στις κοινωνικές οργανώσεις των υποψηφίων χωρών.

4. Η στήριξη της ενιαίας εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς αποτελεί βασική προτεραιότητα στις διαδικασίες της προενταξιακής περιόδου, με διπλή, μάλιστα, διάσταση. Αναφέρεται τόσο στη δυνατότητα της ίδιας της Ε.Ε. να δεχθεί νέα μέλη χωρίς να επέλθουν διαταραχές στο κεκτημένο ή αναστολές στην περαιτέρω προώθηση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς όσο και στις δυνατότητες των υπό ένταξη χωρών να ενταχθούν στην Ε.Ε. και να αφομοιώσουν το ενωσιακό κεκτημένο και την περαιτέρω ανάπτυξη της ενιαίας εσωτερικής αγοράς. Με βάση το ευρωπαϊκό οικονομικο-κοινωνικό μοντέλο η ενιαία εσωτερική αγορά δεν έχει, απλώς, οικονομικές διαστάσεις αλλά συνεπιφέρει και κοινωνικές συνέπειες.

Το αποκαλούμενο ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο είναι, στην πραγματικότητα, σύνθετο οικονομικο-κοινωνικό μοντέλο, αφού οι δυνατότητες άσκησης κοινωνικής πολιτικής συμβαδίζουν και αλληλοεπηρεάζονται από τις δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης. Το ευρωπαϊκό κοινωνικό κράτος είναι κράτος ευημερίας. Η αλληλένδετη αυτή σύζευξη της κοινωνικής διάστασης της διεύρυνσης με την ανάγκη πειθάρχησης στους κανόνες της αντίστοιχης οικονομικής λογικής οδηγούν στο σχήμα: ενιαία εσωτερική ευρωπαϊκή αγορά - αύξηση ανταγωνιστικότητας - αύξηση παραγωγής - νέες θέσεις εργασίας - αύξηση ζήτησης που, όμως, αποτελεί νέο στοιχείο για την κουλτούρα των χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Το ζητούμενο είναι να καταστεί δυνατή, όχι, απλώς, η νομοθετική

και σε κάποιο βαθμό τυπική μεταφορά του μοντέλου στο θεσμικό πλαίσιο των υπό ένταξη χωρών αλλά η ενσυνείδητη από το κοινωνικό σώμα κάθε χώρας αποδοχή του και η δημιουργία της αντίστοιχης δυνατότητας αποτελεσματικής λειτουργίας του. Είναι, συνεπώς, σαφές ότι μια παρόμοια προσέγγιση του θέματος προϋποθέτει ότι οι κοινωνικές οργανώσεις των υποψηφίων χωρών θα κατανοήσουν επαρκώς ότι το ευρωπαϊκό μοντέλο επιχειρεί τη στήριξη των επιχειρήσεων με την παράλληλη και ταυτόχρονη προστασία των εργαζομένων.

Η στήριξη, όμως, της ενιαίας εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς σημαίνει και στήριξη και της ελεύθερης κυκλοφορίας και εργασίας των πολιτών (που αποτελεί την πρώτη από τις τέσσερις ελευθερίες της ενιαίας αγοράς δηλαδή τις ελευθερίες διακίνησης προσώπων, εμπορευμάτων και υπηρεσιών και κεφαλαίων) σ' ολόκληρη την εκάστοτε επικράτεια της Ε.Ε. Η ελεύθερη διακίνηση των προσώπων συνεπιφέρει και την ανάγκη συντονισμού και των εθνικών συστημάτων Κοινωνικής Ασφάλισης, ώστε να διασφαλισθεί η δυνατότητα αναγνώρισης του χρόνου εργασίας και κοινωνικής ασφάλισης στο κράτος διαμονής και εργασίας των μετακινουμένων προσώπων και μεταφοράς του στο κράτος συνταξιοδότησης, ώστε να συνυπολογισθεί για την αναγνώριση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος και την καταβολή της αναλογούσας στο συνολικό χρόνο ασφάλισης που διανύθηκε σε διάφορα κράτη μέλη, σύνταξης.

Η σύνθετη οικονομικο-κοινωνική διάσταση της ενιαίας εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς και η ανάγκη διασφάλισης της απρόσκοπτης εξέλιξής της γίνονται εναργέστερες από τις εν δυνάμει διαδικασίες προσαρμογής και σύγκλισης ακόμη και των εθνικών Συστημάτων Κοινωνικής Ασφάλισης των σημερινών χωρών μελών που θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση περαιτέρω προώθησης της ενιαίας αγοράς. Επισημαίνεται, μάλιστα, ότι πέραν της διαπίστωσης ότι η Οικονομική και Νομισματική Ένωση

(ΟΝΕ) αποτελεί αναγκαία συνέπεια της ενιαίας εσωτερικής αγοράς, η σύγκλιση των εθνικών Συστημάτων Κοινωνικής Ασφάλισης αποτελεί, επίσης, *αναγκαίο προαπαιτούμενο για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς*. Συνεπώς, από τη διαδικασία αυτή προσαρμογής των εθνικών Συστημάτων Κοινωνικής Ασφάλισης δεν επιτρέπεται να εξαιρεθούν οι νέες υπό ένταξη χώρες, αφού σε διαφορετική περίπτωση, το κεκτημένο ή η ολοκλήρωση της ενιαίας εσωτερικής ευρωπαϊκής αγοράς θα αντιμετωπίσει ποικίλους κλυδωνισμούς.

5. Εν όψει των πιο πάνω διαπιστώσεων και υπό την παραδοχή ότι η ταχύτητα προώθησης της διαδικασίας ένταξης και πραγματικής και ουσιαστικής και όχι, απλώς, τυπικής μεταφύτευσης θεσμών του ευρωπαϊκού κεκτημένου σε κάθε εντασσόμενη νέα χώρα, πρέπει να συνδυάζεται, απαραίτητως, με την αντίστοιχη ωρίμανση των συνθηκών της ένταξης κυρίως από την πλευρά των υπό ένταξη χωρών, *αναδύεται το ερώτημα της σημασίας των τιθέμενων εκάστοτε ημερομηνιών και προθεσμιών προώθησης της διαδικασίας διαπραγμάτευσης κατά την προενταξιακή περίοδο και της πιθανής ανάγκης αναγνώρισης μεταβατικών χρονικών περιόδων* ποικίλης, κατά περίπτωση, έκτασης, για την εφαρμογή συγκεκριμένων θεσμών του ευρωπαϊκού κοινωνικο-οικονομικού κεκτημένου στις εντασσόμενες νέες χώρες.

Η αποδοχή, θεσμοθέτηση και κοινωνική ενεργοποίηση των πολιτικών κριτηρίων της Κοπεγχάγης αποτελεί απολύτως αναγκαία προϋπόθεση εισδοχής στην ευρωπαϊκή οικογένεια, με συνέπεια να κρίνεται ως απαράδεκτη οποιαδήποτε έκπτωση από την απολυτότητα των κριτηρίων αυτών και να στερείται έννοιας οποιαδήποτε διευκόλυνση με τη μορφή χορήγησης μεταβατικής προθεσμίας για την αποδοχή τους. Η αποδοχή των πολιτικών κριτηρίων οφείλει να είναι πλήρης και άμεση: χωρίς την προηγούμενη πειθάρχηση προς τα κριτήρια αυτά που αποτελούν τον κυρίαρχο λόγο προώ-

θησης της διεύρυνσης, δεν έχει έννοια η συζήτηση και διαπραγμάτευση για τις λοιπές οικονομικές και κοινωνικές συνιστώσες της διεύρυνσης. Η πολιτική διάσταση αποτελεί το ισχυρό όπλο, το ακατάρριπτο επιχείρημα της διεύρυνσης, ενώ η οικονομικο-κοινωνική διάσταση συνιστά δευτερεύουσας σημαντικότητας επιχείρημα. Συνεπώς, μη τηρουμένων των πολιτικών κριτηρίων, ελαχιστοποιείται η αξία και σημασία των οικονομικο-κοινωνικών κριτηρίων.

Μετά την παραδοχή ότι δεν είναι επιτρεπτή η αναγνώριση οποιασδήποτε μεταβατικότητας σε σχέση με τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης, είναι χρήσιμο να εξετάσουμε αν είναι δυνατή η *παροχή μεταβατικών περιόδων στην εισαγωγή και ενεργοποίηση του κοινωνικού ευρωπαϊκού κεκτημένου* από την εκάστοτε υποψήφια χώρα. Εδώ υπάγονται οι περιπτώσεις συμμόρφωσης με τις επιταγές της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση (4 προτεραιότητες και 22 κατευθυντήριες γραμμές), κατάρτισης και υποβολής στην Ε.Ε. των ετήσιων εθνικών Σχεδίων Δράσης για την Απασχόληση, ενεργοποίησης των ρυθμίσεων για την ελεύθερη κυκλοφορία και εργασία των προσώπων, αναγνώρισης του χρόνου εργασίας τους σ' οποιοδήποτε κράτος μέλος ως χρόνου ασφάλισης και μεταφοράς του στο κράτος συνταξιοδότησης, για το συνυπολογισμό του στη θεμελίωση του δικαιώματος και στον προσδιορισμό του ποσού της σύνταξης, παραδεκτών συνθηκών στους χώρους εργασίας για την ασφαλή και άνετη διεξαγωγή της κ.λπ.

Η φύση και ο χαρακτήρας της κοινωνικής διάστασης της διεύρυνσης και η κοινωνική λειτουργία των συναφών θεσμών επιβάλλουν, κατ' αρχήν, τον κανόνα αποφυγής μεταβατικότητας στη θεσμική εισαγωγή και κοινωνική ενεργοποίηση των συναφών ζητημάτων. Ο κανόνας, όμως, αυτός δεν μπορεί να έχει απόλυτο χαρακτήρα και συνεπώς, *δεν πρέπει να αποκλείεται η κατά περίπτωση παροχή διευκολυντικών μικρών*

(2-3 ετών) μεταβατικών περιόδων προσαρμογής της υπό ένταξη χώρας, όχι για το σύνολο της κοινωνικής πολιτικής αλλά για συγκεκριμένες επί μέρους και κατά περίπτωση πτυχές της. Η παροχή, όμως, αυτή οφείλει να κυριαρχείται από τη μέγιστη δυνατή φειδώ και να έχει εντελώς περιστασιακό και πρόσκαιρο χαρακτήρα. Στις περιπτώσεις χορήγησης μεταβατικών περιόδων προσαρμογής πρέπει να συνεκτιμάται, προηγουμένως, εάν οι μεταβατικότητες αυτές επιδρούν εμμέσως αρνητικά στις ανάγκες της ενιαίας αγοράς και εάν διαπιστώνεται παρόμοια αξία λόγου επίδραση να αποφεύγεται η αναγνώριση δικαιωμάτων μεταβατικών προσαρμογών.

Οι πιο πάνω παραδοχές οδηγούν στη συμφωνία ότι η τυχόν ανακοίνωση προθεσμιών διαπραγμάτευσης για κάθε επί μέρους χώρα δεν έχει την έννοια απόλυτης και δεσμευτικής προθεσμίας. Αντιθέτως, αποτελεί ενδεικτικό χρονικό όριο, δηλαδή καθ' υπολογισμό διάρκεια της χρονικής περιόδου διαπραγμάτευσης κατά κράτος με βάση του υπολογισμού την εκτίμηση του απαιτούμενου χρόνου σε κάθε υποψήφιο κράτος, για να επιτύχει την αναγκαία πρόοδο στη θεσμική εισαγωγή και κοινωνική ενεργοποίηση του ευρωπαϊκού κεκτημένου.

Σε κάθε περίπτωση το ζητούμενο της διεύρυνσης πρέπει να είναι η εκπλήρωση των πολιτικών κριτηρίων της Κοπεγχάγης μαζί με τον συνδυασμό της ωρίμανσης των οικονομικο-κοινωνικών συνθηκών στις υποψήφιες χώρες. Για την επίτευξη της σύζευξης αυτής μπορεί να αξιοποιηθούν και αναγνωρίσεις μεταβατικών χρονικών διευθετήσεων για επί μέρους οικονομικές και κοινωνικές ρυθμίσεις μέσα στα πλαίσια των διεξαγόμενων διαπραγματεύσεων της προπαρασκευαστικής (προενταξιακής) διαδικασίας, με στόχο την αποφυγή επιταχύνσεων που δεν θα έχουν, προηγουμένως, εξασφαλίσει τη στήριξη του συνόλου των κοινωνικών σωμάτων των υπό ένταξη χωρών.

Γ. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Σε ό,τι αφορά την οικονομική διάσταση της διεύρυνσης, επισημαίνονται τα ακόλουθα:

1. Το μέγεθος που αντιπροσωπεύει η οικονομία του συνόλου των υποψηφίων χωρών (ανατολικές και νότιες) είναι μικρό, συγκρινόμενο με αυτό της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι γεγονός ότι το συνολικό ΑΕΠ τους το 1999 αντιπροσωπεύει μόλις το 6,7% του συνολικού ΑΕΠ των σημερινών μελών.

Παρά ταύτα και με εξαίρεση το 1998, οι ρυθμοί ανάπτυξης των 11 υποψηφίων χωρών (εξαιρουμένης της Τουρκίας και της Μάλτας) ήταν υψηλότεροι από αυτούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ οι προβλέψεις για το 2000 (μη λαμβανομένης υπόψη της σοβούσας ενεργειακής κρίσης), παραπέμπουν σε μία βελτίωση των μεγεθών, που θα επιτρέψουν την επανέναρξη μιας διαδικασίας σύγκλισης των οικονομιών των υποψηφίων χωρών με αυτήν της Ε.Ε.

Με ένα συνολικό πληθυσμό της τάξεως των 170 εκατ. κατοίκων (που αντιστοιχεί στο 45% του σημερινού πληθυσμού της Ε.Ε.), οι υποψήφιες χώρες μπορούν να διευρύνουν σημαντικά και σε μακροπρόθεσμη βάση την Εσωτερική Αγορά. Η επιτυχής ολοκλήρωση της διεύρυνσης θα ενισχύσει την ευρωπαϊκή οικονομία, δεδομένου ότι οι οικονομίες των ήδη ενταγμένων και των υποψηφίων χωρών είναι σε μεγάλο βαθμό συμπληρωματικές σε ό,τι αφορά τις παραγωγικές δυνατότητες, η βελτίωση και αριστοποίηση των οποίων με χαμηλό κόστος αναμένεται να δώσει μία ώθηση στην παραγωγικότητα. Ήδη έχει δοθεί ώθηση στο θέμα της οικονομικής ολοκλήρωσης μεταξύ της Ε.Ε. και των υποψηφίων χωρών μέσω της διαδικασίας αναδιάρθρωσης των οικονομιών αυτών των τελευταίων, καθώς και των ρυθμίσεων για την απελευθέρωση των συναλλαγών που εμπεριέχονται στις σχετικές συμφωνίες.

2. Παρατηρείται συγκεκριμένα ότι από το 1993 οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ της Ε.Ε. και των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης αυξήθηκαν σημαντικά με ένα μέσο ετήσιο ρυθμό της τάξεως του 20%. Το 1998 οι εξαγωγές από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς τις υποψήφιες χώρες (μη συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας), ανήλθαν σε 95 δισ. Ευρώ, ενώ ταυτόχρονα οι εξαγωγές αυτών των τελευταίων προς την Ε.Ε. άγγιξαν τα 70 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί σε ένα πλεόνασμα 25 δισ. ευρώ υπέρ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι συναλλαγές με τις υποψήφιες χώρες αντιπροσώπευσαν το 1998 το 11% του συνόλου των εξωτερικών συναλλαγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ η Πολωνία από μόνη της αντιπροσωπεύει σήμερα την τέταρτη κατά σειρά μεγαλύτερη εξαγωγική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όπως έχει ήδη συμφωνηθεί, η απελευθέρωση των συναλλαγών σε μεταποιημένα προϊόντα με τις υποψήφιες χώρες θα έχει πλήρως ολοκληρωθεί στο τέλος του 2001, ενώ σε ό,τι αφορά τα αγροτικά προϊόντα μία σταδιακή απελευθέρωση των συναλλαγών έχει συμφωνηθεί με όλες τις υποψήφιες χώρες. Πάντως, η εφαρμοζόμενη μονομερώς από τους υποψήφιους, απαίτηση για πιστοποιητικά και άδειες εξαγωγών-εισαγωγών, συνιστά εμπόδια στις συναλλαγές και πρέπει να καταργηθεί το ταχύτερο δυνατόν.

3. Σε ό,τι αφορά τις επενδύσεις, επισημαίνεται ότι από την έναρξη της μεταβατικής περιόδου και με την πρόοδο της διαδικασίας ένταξης οι υποψήφιες χώρες έγιναν αποδέκτες άμεσων επενδύσεων προερχομένων από την Ε.Ε. σε χαμηλότερο όμως βαθμό από ότι αναμενόταν. Ενδεικτικά επισημαίνεται ότι μέχρι το τέλος του 1997 οι υποψήφιες χώρες έγιναν αποδέκτες άμεσων επενδύσεων από την Ε.Ε. συνολικού ύψους 31 δισ. ευρώ που αντιστοιχούσε στο 5% της συνολικής εξωτερικής επενδυτικής δραστηριότητας της Ένωσης.

Παρά το γεγονός ότι ήδη έχει εγκαθιδρυθεί καθεστώς οικονομικής ολοκλήρωσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των υποψηφίων χωρών, αναμένονται σημαντικές πρόσθετες επιπτώσεις στην επιχειρηματικότητα και ιδιαίτερα στις άμεσες ξένες άλλα και εσωτερικές επενδύσεις ως απόρροια της κατάργησης των συννοριακών ελέγχων σε εφαρμογή της τελωνειακής ένωσης, της πλήρους εφαρμογής της νομοθεσίας για την εσωτερική αγορά, της πλήρους απελευθέρωσης της αγοράς των αγροτικών προϊόντων, και τέλος της βελτίωσης του επενδυτικού κλίματος και των προσδοκιών σταθερότητας μέσω του κοινού θεσμικού πλαισίου το οποίο προσφέρει η Ένωση.

4. Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή και ενίσχυση του Κοινοτικού Κεκτημένου, επισημαίνεται ότι η βούληση και η δυνατότητα αποτελεσματικής εφαρμογής του από τις υποψήφιες χώρες, ιδιαίτερα σε θέματα εσωτερικής αγοράς είναι ζωτικής σημασίας για την επιχειρηματικότητα. Επισημαίνεται ότι ακόμα και αν το σχετικό θεσμικό πλαίσιο έχει υιοθετηθεί, αυτό δεν βοηθά τις επιχειρήσεις εάν η εφαρμογή της νομοθεσίας και των ρυθμίσεων από τη δικαιοσύνη και τις διάφορες κρατικές υπηρεσίες (όπως τελωνεία, αρχές ανταγωνισμού, φορολογικές αρχές, αρχές πιστοποίησης, γραφεία ευρεσιτεχνιών κ.λπ.) αποδειχθεί ανεπαρκής. Κατά συνέπεια, η βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης στις υποψήφιες χώρες είναι μεγίστης σημασίας, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η θεραπεία των σήμερα εμφανιζόμενων αδυναμιών πριν από την ένταξη.

5. Για τους παραπάνω λόγους η Ο.Κ.Ε. εκφράζει τη σύμφωνη γνώμη της με τα συμπεράσματα της συνόδου του Ελσίνκι, στα οποία αναφέρεται ότι η πρόοδος στις διαπραγματεύσεις θα συμβαδίζει με την πρόοδο στην ενσωμάτωση του Κεκτημένου στη νομοθεσία μίας εκάστης των χωρών.

Για τη διαδικασία ένταξης είναι ιδιαίτερα σημαντικό αυτό το τελευταίο να συνο-

δεύεται από μέτρα τα οποία διασφαλίζουν την εφαρμογή του. Υπό αυτήν την έννοια, η Ο.Κ.Ε. στηρίζει τη δέσμευση της Ε.Ε. και των κρατών μελών να είναι ακριβείς στο θέμα της εφαρμογής των κριτηρίων ένταξης, καθώς και στην αξιολόγηση του πραγματικού βαθμού ετοιμότητας των υποψηφίων.

Με βάση τα παραπάνω, οι συνεργασίες ένταξης και τα εθνικά προγράμματα για την υιοθέτηση του Κεκτημένου εμφανίζονται σαν χρήσιμα εργαλεία για την πραγμάτωση του προαναφερθέντος στόχου. Παρά ταύτα, οι διαδικασίες της Επιτροπής για διαχείριση της εφαρμογής και ενίσχυσης του Κεκτημένου στις υποψήφιες χώρες στην προενταξιακή φάση πρέπει να περιγραφεί κατά τον λεπτομερέστερο δυνατό τρόπο και να αποτελέσει αντικείμενο σχολιασμού.

6. Η επιχειρηματική κοινότητα τόσο στην Ε.Ε. όσο και στις υποψήφιες χώρες έχει να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στη διαδικασία διεύρυνσης. Έχοντας την εμπειρία των συνθηκών που επικρατούν στις υποψήφιες χώρες ως προς το επιχειρείν, ο επιχειρηματικός κόσμος μπορεί να συνεισφέρει στην αποτύπωση της πραγματικής κατάστασης που επικρατεί σε μία εκάστη εξ αυτών. Κάτω από αυτό το πρίσμα, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι ανάλογες πρωτοβουλίες πρέπει να συντονισθούν και από ελληνικής πλευράς, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις υποψήφιες χώρες της ευρύτερης περιοχής της ΝΑΕ.

Πιο συγκεκριμένα, η σημασία της υιοθέτησης και εφαρμογής του Κοινοτικού Κεκτημένου και ο κρίσιμος ρόλος που μπορεί να παίξει ο επιχειρηματικός κόσμος στην παραπάνω διαδικασία οδηγεί στην ανάγκη βελτίωσης της επικοινωνίας των αρχών των υποψηφίων χωρών με τις επιχειρήσεις. Ιδιαίτερη σημασία έχει το να ενθαρρυνθούν οι αρχές των υποψηφίων χωρών, εφόσον δεν το έχουν ήδη πράξει, να εγκαταστήσουν κατά την προενταξιακή φάση δομές για την πληροφόρηση του ιδιωτικού τομέα πάνω σε ζωτικής σημασίας στοιχεία του Κεκτημένου τα οποία οι επιχειρήσεις οφείλουν να τηρούν από την πρώτη μέρα της

ένταξης καθώς και να συζητήσουν τρόπους εφαρμογής.

Οι δομές αυτές, όχι κατ' ανάγκη κρατικές αλλά και σε επίπεδο υπηρεσιών συμβούλων, θα μπορούσαν όχι μόνο να ενθαρρύνουν την εφαρμογή του Κεκτημένου σε επίπεδο επιχειρήσεων, αλλά και να διευκολύνουν την όλη διαδικασία, δεδομένου του ενδιαφέροντος που επιδεικνύει ο επιχειρηματικός κόσμος των υποψηφίων χωρών για κάτι τέτοιο.

Έχει ήδη διαπιστωθεί, από τις επαφές των εθνικών εργοδοτικών οργανώσεων με αντίστοιχες οργανώσεις των χωρών αυτών, ότι υπάρχουν σημαντικές δυσλειτουργίες σε ό,τι αφορά την επικοινωνία κυβερνήσεων-επιχειρηματικού κόσμου για την εξυπηρέτηση της προαναφερθείσας αναγκαιότητας, γεγονός το οποίο, αν δεν αποκατασταθεί, θα έχει καταλυτικές επιπτώσεις στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς τη στιγμή της ένταξης.

7. Κρίσιμο θεωρείται επίσης το θέμα της εξασφάλισης της συναίνεσης της κοινής γνώμης ενόψει της προοπτικής της διεύρυνσης. Πιο συγκεκριμένα, το επίπεδο γνώσης, σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και τις επιπτώσεις που συνεπάγεται η ιδιότητα του μέλους, είναι ιδιαίτερα χαμηλό στις υποψήφιες χώρες και όχι μόνον σε επίπεδο κοινού αλλά και μεταξύ των επιχειρηματιών και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων.

Υπό αυτήν την έννοια, η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι θα πρέπει η Ε.Ε. να προωθήσει επικοινωνιακή πολιτική σε θέματα διεύρυνσης, στοχεύοντας στο να μειώσει τους ενδοιασμούς που αναπτύσσονται τόσο σε επίπεδο μελών όσο και σε υποψηφίων χωρών και να καταστήσει και στις δύο πλευρές σαφή τα πλεονεκτήματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή, έτσι ώστε να αμβλυνθούν οι ενδεχόμενες επιφυλάξεις της κοινής γνώμης. Η Ο.Κ.Ε. στηρίζει την εκπαιδευμένη βούληση για ενεργό εμπλοκή των κοινωνικών εταίρων.

8. Από την άλλη πλευρά, υποστηρίζεται αρκετά έντονα ότι η προϊούσα ενσωμάτω-

ση των υποψηφίων χωρών και η αναμενόμενη αύξηση των άμεσων εξωτερικών επενδύσεων της Ε.Ε. προς αυτές, εγκυμονεί τον κίνδυνο απώλειας θέσεων εργασίας σε επίπεδο Ε.Ε., ιδιαίτερα σε δραστηριότητες εντάσεως εργασίας μέσω μετανάστευσης της παραγωγής από την Ε.Ε. προς τις υποψήφιες χώρες. Είναι γεγονός ότι η διαδικασία ενσωμάτωσης θα οδηγήσει σε τέτοια φαινόμενα. Κανείς δεν μπορεί να αποκλείσει ότι στοιχεία του παραγωγικού ιστού θα μεταναστεύσουν στις υποψήφιες χώρες και ότι αυτό θα επηρεάσει σε βραχυπρόθεσμη βάση την απασχόληση σε ορισμένους κλάδους.

Εντούτοις, ο κύριος όγκος των άμεσων ξένων επενδύσεων της Ε.Ε. (60% το 1998), σε αντίθεση με ότι συχνά υποστηρίζεται, κατευθύνεται προς τις ΗΠΑ και όχι σε χώρες χαμηλού εργατικού κόστους. Ενδεικτικά έχει ήδη αναφερθεί ότι μόνον το 5% των άμεσων επενδύσεων της Ε.Ε. στο εξωτερικό κατευθύνεται στις υποψήφιες χώρες.

9. Όσον αφορά στην αύξηση των θέσεων εργασίας στο εσωτερικό της Ε.Ε., έχει υποστηριχτεί από μελέτες ότι η διεύρυνση δεν θα απέκλειε ένα τέτοιο αποτέλεσμα. Το μεγάλο εμπορικό πλεόνασμα (25 δισ. ευρώ όπως αναφέρθηκε) υπέρ της Ε.Ε. αποδεικνύει ότι η οικονομική ολοκλήρωση ΧΚΑΕ-Ε.Ε. έχει ήδη οδηγήσει σε δημιουργία θέσεων εργασίας σε αυτήν την τελευταία. Μακροπρόθεσμα και με την προϊούσα ανάπτυξη των αγορών των νέων κρατών μελών, τα παλαιά μέλη θα επωφεληθούν ακόμα περισσότερο από τη διεύρυνση της εσωτερικής αγοράς.

Έχει, επίσης, διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει, σε μακροπρόθεσμη βάση, συσχετισμός μεταξύ ανεργίας στην Ε.Ε. και ξένων άμεσων επενδύσεων στις υποψήφιες χώρες, δεδομένου ότι αυτή η τελευταία δεν προκαλείται από τις άμεσες ξένες επενδύσεις αλλά από δυσλειτουργίες των αγορών εργασίας.

10. Το καθεστώς των κρατικών ενισχύσεων είναι ένα από τα κομβικά σημεία που πρέ-

πει να διευθετηθούν με ιδιαίτερη λεπτομέρεια πριν από την ένταξη. Οι σχετικές προβλέψεις στο πλαίσιο των συμφωνιών είχαν σαν στόχο να πιέσουν τις χώρες, που είχαν υποβάλει αιτήσεις ένταξης, να προσαρμοσθούν στις σχετικές ευρωπαϊκές πρακτικές κατά την προενταξιακή φάση και είναι δεσμευτικές για τις χώρες αυτές.

Οι εξαιρέσεις σε ό,τι αφορά την τήρηση των ευρωπαϊκών κανόνων περί ευρωπαϊκών ενισχύσεων πρέπει να είναι προσωρινές και πρέπει να επιτρέπονται μόνον υπό την προϋπόθεση ότι ταυτόχρονα θα επιβάλλονται σαφείς όροι στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, ως προς την προσαρμογή τους στους κανόνες της αγοράς και τη δέσμευσή τους να απεμπλακούν από τις παρεχόμενες εξαιρέσεις σε προκαθορισμένη προθεσμία.

Σε γενικές γραμμές επισημαίνεται ότι υπάρχει ανεπαρκής εποπτεία από πλευράς Ε.Ε. στις πρακτικές που εφαρμόζονται στις υποψήφιες χώρες σε ό,τι αφορά τις κρατικές ενισχύσεις και τούτο παρά τη δέσμευση της Κοινότητας για εξασφάλιση διαφάνειας σε αυτόν τον τομέα. Η Ο.Κ.Ε. είναι της γνώμης ότι η Επιτροπή πρέπει να βελτιώσει την επικρατούσα κατάσταση, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την υποχρέωση που απορρέει από τις συμφωνίες για ανακοίνωση των περιπτώσεων χορήγησης κρατικών ενισχύσεων στην Επιτροπή.

11. Σε ό,τι αφορά την προενταξιακή βοήθεια, η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι αυτή πρέπει να εστιάζεται σε πρωτοβουλίες που εξασφαλίζουν συμβατότητα με το Κεκτημένο και να αντιμετωπίζουν τις απαιτήσεις της Ενιαίας Αγοράς. Ταυτόχρονα, η ενισχυμένη οικονομική στήριξη και συνεργασία, με στόχο τη δημιουργία δομών, θα βελτιώσει τις επιδόσεις των δημοσίων διοικήσεων αυτών των χωρών και θα διευκολύνει την εφαρμογή και ενίσχυση του Κοινοτικού Κεκτημένου. Ενδεικτικά, αναφέρονται πεδία συνεργασίας σε θέματα δημόσιας διοίκησης στους τομείς:

- φορολογίας,

- τελωνείων,
- τυποποίησης,
- διαπίστευσης και συμβατότητας,
- πολιτικής ανταγωνισμού, συμπεριλαμβανομένου του ελέγχου των συγχωνεύσεων καθώς και των θεμάτων που σχετίζονται με τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων,
- πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας,
- υγειονομικού και φυτο-υγειονομικού ελέγχου,
- προστασίας της ασφάλειας και υγιεινής της εργασίας και
- ενίσχυσης της νομοθεσίας.

Τα δύο νέα προενταξιακά εργαλεία στήριξης, δηλαδή το ISPA (Instrument for Structural policies for Pre-Accession) και SAPARD (Special Accession Program for Agriculture and Rural Development) πρέπει να ενεργοποιηθούν το ταχύτερο δυνατόν σε όλες τις υποψήφιες χώρες.

Η Ο.Κ.Ε. στηρίζει την αποκέντρωση των διαδικασιών σε ό,τι αφορά την υλοποίηση των προγραμμάτων που θα ενταχθούν στα προαναφερθέντα χρηματοδοτικά εργαλεία και επισημαίνει την ανάγκη διασφάλισης της εύρυθμης και αποτελεσματικής χρήσης των κονδυλίων, τα οποία θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις ειδικές ανάγκες εκάστης χώρας ή περιοχής.

12. Σε ό,τι αφορά τα επιμέρους κεφάλαια των διαπραγματεύσεων που αφορούν τις επιχειρήσεις, η Ο.Κ.Ε. είναι της γνώμης ότι ένα από τα σημαντικότερα σημεία των διαπραγματεύσεων ένταξης είναι να μη στρεβλωθεί το καθεστώς της ενιαίας αγοράς και των πολιτικών που το συνοδεύουν, παρά το γεγονός ότι σε ορισμένες περιπτώσεις θα μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές κάποιες μεταβατικές περίοδοι, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές οι τελευταίες θα περιορίζονται από πλευράς εύρους και διάρκειας και θα συνδυάζονται με ρητούς όρους για πλήρη εφαρμογή του Κεκτημένου.

Ειδικότερα:

13. Σε ό,τι αφορά την **ελεύθερη διακίνηση αγαθών** ουδεμία εξαίρεση ή προνομιακή μεταχείριση πρέπει να γίνει αποδεκτή, δεδομένου ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε εύκολα να δημιουργήσει προηγούμενο.

Οι υποψήφιες χώρες θα πρέπει πριν την ένταξή τους στην Ε.Ε. να έχουν, κατ'ελάχιστο, υιοθετήσει όλα τα ευρωπαϊκά πρότυπα τα οποία παραπέμπουν στις οδηγίες που σχετίζονται με την εσωτερική αγορά υπό τη νέα προσέγγιση. Ιδιαίτερα τονίζεται ότι όλες οι υποψήφιες χώρες θα πρέπει να πληρούν το προαπαιτούμενο, από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Τυποποίησης (CEN) επίπεδο υιοθέτησης των ευρωπαϊκών προτύπων, το οποίο ανέρχεται σε 80%.

Επιπροσθέτως, θα πρέπει να καταργήσουν τις απαιτήσεις ως προς την πιστοποίηση και έγκριση τύπου για καταναλωτικά προϊόντα τα οποία δεν υπόκεινται σε ανάλογες υποχρεώσεις σε επίπεδο Ε.Ε. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης διαφοροποιημένων, πλην όμως, ισοδύναμων προδιαγραφών σε χώρους που δεν καλύπτονται από την Κοινοτική νομοθεσία πρέπει να εφαρμόζεται στον ίδιο βαθμό που εφαρμόζεται στα σημερινά κράτη μέλη.

Τέλος, θεωρείται επιβεβλημένη η πλήρης υιοθέτηση και εφαρμογή της Κοινοτικής νομοθεσίας στον χώρο των κρατικών προμηθειών, καθώς και η εγκατάσταση των μηχανισμών και αρχών που είναι απαραίτητες για την εύρυθμη λειτουργία του προαναφερθέντος χώρου.

Τα παραπάνω πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί πριν την περαίωση των διαπραγματεύσεων ένταξης.

14. Σε ό,τι αφορά την **ελευθερία ως προς την παροχή υπηρεσιών**, η ομαλή λειτουργία διασυνοριακών υπηρεσιών σε θέματα χρηματοδότησης, μεταφορών, τηλεπικοινωνιών κ.λπ. είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Σαν απόρροια των παραπάνω απαιτούνται θεσμικές αλλαγές σε πολλές υποψήφιας χώρες, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η απαραίτητη ελευθερία εγκατάστασης και μεταχείρισης σε εθνικό επίπεδο των ευρωπαϊκών παρόχων υπηρεσιών.

Εξίσου απαραίτητη είναι η ταχεία υιοθέτηση των οδηγιών της Ε.Ε. που διέπουν τις οικονομικές συναλλαγές.

Τέλος, απαιτείται αμοιβαία αναγνώριση των τίτλων σπουδών και η εγκατάσταση καθεστώς διαφάνειας σε ό,τι αφορά τα επαγγελματικά προσόντα, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό για την ελευθερία παροχής υπηρεσιών.

Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι θα μπορεί να παρασχεθεί στις υποψήφιας χώρες η δυνατότητα παροχής υπηρεσιών στην Ε.Ε., υπό την προϋπόθεση ότι για την κάθε εκάστη εξ αυτών θα έχει εφαρμοσθεί και ενισχυθεί το Κοινοτικό Κεκτημένο.

15. Στο θέμα της **απελευθέρωσης κεφαλαίων** απαιτείται περαιτέρω πρόοδος προς την κατεύθυνση της κατάργησης των περιορισμών στην ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, που ισχύουν ακόμα, έτσι ώστε η σχετική απαίτηση να έχει πλήρως ολοκληρωθεί κατά την ένταξη.

Οι άμεσες επενδύσεις που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη πρέπει να τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης με τις εθνικές, όπως προβλέπει το Κεκτημένο.

Εξαιρέσεις παρόμοιες με αυτές που κάποιες χώρες έχουν ζητήσει, σε ό,τι αφορά την πρόσκτηση γης και ακινήτων, παρεμποδίζουν τη ροή κεφαλαίων καθώς και την ελευθερία των επενδυτικών αποφάσεων. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν πρέπει να συναινέσει σε σχετικά αιτήματα παρά μόνον κάτω από ένα καθεστώς ιδιαίτερα αυστηρών προϋποθέσεων. Τέλος, αναγκαία κρίνεται η παρουσία στοιχείων που με ευκολία να αποδεικνύουν το ιδιοκτησιακό καθεστώς ως προς την γη, γεγονός απαραίτητο για την επενδυτική δραστηριότητα και τις διαδικασίες διασφάλισης.

Το τελευταίο αυτό απαιτούμενο πρέπει να έχει εκπληρωθεί από όλες τις υποψήφιας χώρες την ημερομηνία της ένταξης.

16. Η **ελευθερία διακίνησης και απασχόλησης προσώπων** θεωρείται ένα από τα κομβικά σημεία της εσωτερικής αγοράς, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί και θέμα ιδιαίτερης ευαισθησίας.

Είναι γεγονός ότι οι διαφορές στις αμοιβές και στο βιοτικό επίπεδο μεταξύ κρατών μελών και υποψηφίων, καθώς και τα σχετικά υψηλά ποσοστά ανεργίας σε αυτές τις τελευταίες, θα αποτελέσουν κίνητρο για μετανάστευση ιδιαίτερα στις περιοχές των συνόρων. Παρά το γεγονός ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο η υπόθεση των ισχυρών μεταναστευτικών ρευμάτων από τα νέα κράτη μέλη αντιμετωπίζεται ως μη πιθανή, η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι για την Ελλάδα είναι αρκετά πιθανή, λόγω της γεωγραφικής θέσης της χώρας και της γειτνίασής της με τις πλέον οικονομικά ασθενείς χώρες που διέπονται από προενταξιακό καθεστώς.

17. Σε ό,τι αφορά το **εταιρικό δίκαιο**, οι υποψήφιας χώρες πρέπει να εφαρμόσουν πλήρως το υπάρχον σώμα της Κοινοτικής νομοθεσίας στους τομείς του εταιρικού δικαίου και των πληροφοριών οικονομικού περιεχομένου (financial information).

Παρά ταύτα, και με στόχο την αποτελεσματική εφαρμογή του εταιρικού δικαίου, θεωρείται απαραίτητη η θέση σε δημόσια χρήση μητρώων όλων των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, το οποίο θα περιέχει απαραίτητες οικονομικές και οργανωτικές πληροφορίες καθώς και η επιβολή μέσω της χρήσης ανεξάρτητων ελεγκτών των απαραίτητων ελεγκτικών διαδικασιών για όλες τις μεγάλες επιχειρήσεις.

Επισημαίνεται ότι η σχετική κοινοτική νομοθεσία είναι υπό αναθεώρηση και κατά συνέπεια η Ο.Κ.Ε. θεωρεί απαραίτητο οι υποψήφιας χώρες να τύχουν ενημέρωσης και διαβούλευσης ως προς την πρόοδο των εργασιών με στόχο την επιτάχυνση της προσαρμογής τους.

18. Σε ό,τι αφορά την **πνευματική ιδιοκτησία**, η αποτελεσματική προστασία του θεσμού είναι ιδιαίτερα σημαντική ως προς την ενθάρρυνση εμπορικών και επενδυτικών σχέσεων με τις υποψήφιες χώρες, ιδιαίτερα στο χώρο της υψηλής τεχνολογίας. Είναι επιτακτικό οι θεσμικές και διαδικαστικές δομές, που είναι εγκατεστημένες σήμερα στις παραπάνω χώρες, να συμπληρωθούν και να εφαρμοσθούν κατά τρόπο που να εξασφαλίζει πλήρη συμβατότητα με το ευρωπαϊκό και διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο.

19. Σε ό,τι αφορά την **πολιτική ανταγωνισμού** η ταχεία και πλήρης υιοθέτηση και εφαρμογή των κοινών κανόνων ανταγωνισμού καθώς και αυτών που σχετίζονται με τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων είναι ζωτικής σημασίας για την προστασία της εσωτερικής αγοράς σε μία διευρυμένη Ένωση. Τυχόν αιτούμενες από ορισμένες υποψήφιες χώρες αποκλίσεις από τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων της Ε.Ε. δεν πρέπει να γίνουν αποδεκτές και οι όποιες εξαιρέσεις πρέπει να είναι προσωρινές και να διέπονται από ρητούς όρους.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο θέμα της δημιουργίας αξιόπιστων και ανεξάρτητων αρχών για την εποπτεία των προαναφερθέντων.

Ειδικές ζώνες οικονομικών συναλλαγών που λειτουργούν σε ορισμένες υποψήφιες χώρες δεν είναι συμβατές με τους Κοινοτικούς κανόνες παιχνιδιού που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις (άνιση μεταχείριση επιχειρήσεων). Για το λόγο αυτό θα πρέπει να καθορισθούν μεταβατικές περίοδοι για τα ήδη υπάρχοντα ειδικά καθεστώτα σε συνδυασμό με πάγωμα της δημιουργίας νέων ζωνών.

20. Στο θέμα των **μεταφορών**, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να προσδοθεί στην εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στην αγορά των μεταφορών και την αποφυγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Μεταβατικές περίοδοι, οι οποίες επιζητούνται για λόγους προστασίας των εγχώριων μεταφορέων, δεν πρέπει

να χορηγηθούν. Από την άλλη πλευρά, από απόψεως κοινοτικού Κεκτημένου σε θέματα κοινωνικής πολιτικής, ασφάλειας και περιβάλλοντος στο χώρο των μεταφορών, θα οδηγούσαν - σε περίπτωση εγκατάστασης μεταβατικών καθεστώτων - το περιβάλλον, τους εργαζόμενους, τους επιβάτες και το συνολικό μεταφορικό έργο σε πρόσθετους κινδύνους.

21. Στο θέμα της **φορολόγησης** τονίζεται και πάλι ότι η ελεύθερη διακίνηση προϊόντων και υπηρεσιών είναι απαραίτητη για την εσωτερική αγορά, και κάτω από αυτή τη σκοπιά η χρήση του φόρου προστιθέμενης αξίας ως εμποδίου πρέπει να είναι η μικρότερη δυνατή. Για το λόγο αυτό, κάθε νέο κράτος μέλος πρέπει να αποδεχθεί πλήρως τις υπό αναθεώρηση οδηγίες, τις σχετιζόμενες με το ΦΠΑ, πολλώ δε μάλλον, επειδή θα υπάρξει συνολικό όφελος, δεδομένου ότι θα καταστήσει ευκολότερη τη συμμετοχή και την εκμετάλλευση των ωφελημάτων της Ενιαίας Αγοράς.

22. Σε ό,τι αφορά την **Οικονομική και Νομισματική Ενοποίηση** και με στόχο τα κράτη μέλη να ενταχθούν πλήρως στο προαναφερθέν καθεστώς, όταν οι συνθήκες το επιτρέψουν, θεωρείται απαραίτητη πέρα από την εκπλήρωση των οικονομικών κριτηρίων της Κοπεγχάγης και η εκπλήρωση όλων των όρων και των σχετικών πρωτοκόλλων που απορρέουν από τη συνθήκη του Μάαστριχτ, με ιδιαίτερη έμφαση στο θέμα της πλήρους ανεξαρτησίας των κεντρικών τους τραπεζών.

23. Σε ό,τι αφορά την **περιφερειακή πολιτική** και τον συντονισμό με τα διαρθρωτικά ταμεία, η Ο.Κ.Ε. εκφράζει τη γνώμη ότι οι αρχές που διέπουν την περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε. θα πρέπει να επεκταθούν και στις υποψήφιες χώρες, οι δε διαδικασίες θα πρέπει να είναι κατά το δυνατόν απλοποιημένες και διαφανείς. Βεβαίως πρέπει να ληφθεί υπόψη η περιορισμένη δυνατότητα απορρόφησης κονδυλίων από τις υποψήφιες χώρες, και κατά συνέπεια, οι όποιες παρεμβάσεις θα πρέπει να στοχεύουν σε

τομείς στρατηγικής προτεραιότητας, με έμφαση την ενθάρρυνση δράσεων που βελτιώνουν το επιχειρηματικό περιβάλλον και μεγιστοποιούν τα πολλαπλασιαστικά ωφέληματα που απορρέουν από τις επενδύσεις. Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει επίσης να δοθεί στη δημιουργία των προϋποθέσεων για βέλτιστη χρήση των κονδυλίων που ήδη διατίθενται από τα προενταξιακά ταμεία, με στόχο την αναβάθμιση των υποδομών στους τομείς των μεταφορών, του περιβάλλοντος, της γεωργίας, της πιστοποίησης, κ.λπ.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα η συνεργασία και συμπόρευση με την επιχειρηματική κοινότητα και τους κοινωνικούς εταίρους γενικότερα σε όλα τα στάδια που χαρακτηρίζουν την πορεία των διαρθρωτικών παρεμβάσεων (εκπόνηση - αξιολόγηση - εφαρμογή) σαν απόρροια των ρυθμίσεων που προβλέπει η Agenda 2000 και, κατ' επέκταση, οι νέοι κανονισμοί των διαρθρωτικών ταμείων. Σχετικό με τα προαναφερθέντα είναι και το θέμα της διασυνοριακής - διαπεριφερειακής συνεργασίας η οποία, στο πλαίσιο της πορείας προς τη διεύρυνση θα μπορούσε να είναι ένα αποτελεσματικό μέσο για υποστήριξη του συντονισμού μεταξύ μελών και υποψηφίων. Επισημαίνεται επί του προκειμένου ότι η Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG III επικεντρώνεται κυρίως στη διασυνοριακή συνεργασία και θα συμβάλει καταλυτικά στην υλοποίηση δράσεων κοινού ενδιαφέροντος μεταξύ μελών και υποψηφίων, αν και για την περίπτωση της Ελλάδας η Ο.Κ.Ε. εκφράζει τον προβληματισμό της σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα κάλυψης του τμήματος της ίδιας συμμετοχής που αναλογεί στις πλευρές εκείθεν των συνόρων. Τέλος, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού θεωρείται κρίσιμος παράγων για την αποτελεσματική χρήση των διατιθέμενων κονδυλίων. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να προβλεφθούν υποστηρικτικές δράσεις, έτσι ώστε να βελτιωθούν οι δεξιότητες των εταίρων που θα αναλάβουν τη διαχείριση συγχρηματοδοτου-

μένων έργων στο πλαίσιο των διαρθρωτικών παρεμβάσεων.

24. Στο θέμα των **προδιαγραφών περιβάλλοντος, υγιεινής και ασφάλειας** των εργαζομένων, η Ο.Κ.Ε. θεωρεί αναγκαίο τα παραπάνω να ισχύσουν για τα προϊόντα ήδη από την ημέρα της ένταξής της κατά περίπτωση χώρας. Σε αντίθετη περίπτωση, στρεβλώσεις της εσωτερικής αγοράς θα εμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και την εφαρμογή των αρχών του ανταγωνισμού. Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία των βιομηχανικών μονάδων και λοιπών παραγωγικών διαδικασιών, η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι οι απορρέουσες προϋποθέσεις υγιεινής και ασφάλειας και οι περιβαλλοντικές, πρέπει να εναρμονισθούν με τις ήδη εφαρμοζόμενες στα κράτη μέλη, δεδομένου ότι αποκλίσεις σε μόνιμη βάση από τις εγκατεστημένες για τις παραπάνω περιπτώσεις περιβαλλοντικές προδιαγραφές θα οδηγήσουν πέρα από την παγίωση των οικολογικών επιβαρύνσεων και στην εγκατάσταση καθεστώτος "περιβαλλοντικού ντάμπινγκ".

Με βάση τα παραπάνω, η Ο.Κ.Ε. προσδίδει ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο στον σαφή προσδιορισμό των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων, οι οποίες πρέπει να αναληφθούν από τα υποψήφια μέλη, αλλά και στη συγκεκριμενοποίηση των διευθετήσεων που είναι απαραίτητες για την εγκατάσταση μηχανισμών απαραίτητων για την αποτελεσματική εφαρμογή των ανωτέρω.

Τέλος, αναφορικά με την επιχειρηματολογία, βάση της οποίας το οικονομικό κόστος για την εφαρμογή του περιβαλλοντικού κεκτημένου θα είναι τόσο υψηλό (120 δισ. ευρώ) που ουσιαστικά θα καταστήσει αδύνατη τη διεύρυνση σε σύντομο χρονικό διάστημα, εκτός εάν συμφωνηθούν μακροχρόνιες μεταβατικές περίοδοι, η Ο.Κ.Ε. ανατρέπει σε έκθεση του CEPS (Κέντρο Μελετών Ευρωπαϊκής Πολιτικής), που δημοσιεύθηκε τον περασμένο Ιούνιο και αναφέρεται στην περιβαλλοντική συνιστώσα της διεύρυνσης. Με βάση την παραπάνω

έκθεση, το προαναφερθέν κόστος για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών προδιαγραφών των υποψηφίων χωρών εμφανίζεται υπερτιμημένο και τούτο για τους παρακάτω λόγους:

- Την ανάγκη αντικατάστασης του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού στον ιδιωτικό τομέα μέχρι το χρόνο ένταξης σαν απόρροια των απαιτήσεων για τήρηση προδιαγραφών ποιότητας, παραγωγικότητας και ενεργειακής αποδοτικότητας.
- Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή του περιβαλλοντικού κεκτημένου στον χώρο των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, η μετάπτωση σε αντίστοιχες ιδιωτικές υποδομές και η ανάληψη από αυτές του επενδυτικού έργου θα οδηγήσει σταδιακά στην απόσβεση των απαιτούμενων δαπανών.

25. Στο θέμα της **τελωνειακής ένωσης** είναι επιθυμητή η κατάργηση των τελωνειακών ελέγχων μεταξύ νέων και παλαιών κρατών μελών μέχρι την ημερομηνία ένταξης. Τα ανωτέρω μπορούν να πραγματοποιηθούν μόνον εφόσον τα νέα κράτη μέλη εφαρμόσουν το Κεκτημένο της Εσωτερικής Αγοράς, ενταχθούν στην Κοινή Αγροτική Πολιτική και υιοθετήσουν και εφαρμόσουν κοινές ευρωπαϊκές τελωνειακές διαδικασίες στα εξωτερικά τους σύνορα με αποτελεσματικότητα ανάλογη αυτής που χαρακτηρίζει τα σημερινά κράτη μέλη.

26. Αναφορικά με τις **εξωτερικές εμπορικές σχέσεις** επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι οι υποψήφιες χώρες είναι κατ' εξοχήν εκτεθειμένες στον ανταγωνισμό από τρίτες, κυρίως λόγω της διαφορετικής δομής του παραγωγικού τους ιστού, με αποτέλεσμα να στοιχειοθετείται το ενδεχόμενο στήριξης από δικής τους πλευράς μιας κατά μάλλον ή ήττον προστατευτικής προσέγγισης στις διαπραγματεύσεις επί θεμάτων διεθνούς εμπορίου. Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι η ενσωμάτωση υποψηφίων χωρών δεν πρέπει να αφεθεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για την απελευθέρωση των αγορών στον τομέα των αγαθών, των υπηρεσιών και της πνευματικής

ιδιοκτησίας. Είναι απαραίτητο, με βάση τα παραπάνω, τα νέα μέλη να εφαρμόσουν στο σύνολό του το Κοινοτικό Κεκτημένο που διέπει τις διμερείς και διεθνείς συμφωνίες, έτσι ώστε η θέση της Ε.Ε. σε ό,τι αφορά τις τρίτες χώρες να μην διαφοροποιηθεί λόγω της διεύρυνσης. Η εφαρμογή των ανωτέρω είναι ζωτικής σημασίας για την Ε.Ε. και ιδιαίτερα για τη λειτουργία της Εσωτερικής Αγοράς, έτσι ώστε να μην είναι αποδεκτές αποκλίσεις, με εξαίρεση κάποιες μεταβατικές ήσσονος σημασίας.

Δ. Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

1. Οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις για την ανάπτυξη της υπαίθρου κατά την προενταξιακή περίοδο θα χρηματοδοτηθεί κυρίως από το πρόγραμμα SAPARD (βλ. αναλυτικότερα **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1**), κατά το οποίο η έγκριση της επιλεξιμότητας των δράσεων, θα είναι παρόμοια με εκείνη που διέπει πλέον την λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων στην Ε.Ε. κατά την περίοδο 2000-2006. Είναι όμως αποδεκτό, ήδη από την αρχή των συζητήσεων για την ένταξή τους, ότι η διάρθρωση του αγροτικού τομέα των υποψηφίων χωρών, η υποδομή τους στον αγροτικό χώρο, η απασχόληση και η εξειδίκευση των απασχολούμενων με την γεωργική δραστηριότητα, τα γεωργοπεριβαλλοντολογικά προβλήματα, το ιδιοκτησιακό καθεστώς των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, η εμπορία και η μεταποίηση των προϊόντων τους, είναι εντελώς διαφορετική κατά το μεγαλύτερο μέρος της από εκείνη της Ε.Ε.

Από την άλλη πλευρά οι υποψήφιες χώρες, κατά την προενταξιακή τους διαδικασία θα κληθούν να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν τις διαρθρωτικές παρεμβάσεις τους στον αγροτικό χώρο, τις συγχρηματοδοτούμενες από την Ε.Ε., σύμφωνα με τις απαιτήσεις, τους μηχανισμούς και τις ελεγκτικές διαδικασίες ενός νέου κανονισμού του 1257/99, όπου ήδη από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. έχουν διαπιστωθεί δυσκολίες για

την εφαρμογή του, εφόσον απαιτείται μεταξύ των άλλων ένα γραφειοκρατικό σύστημα, ένα πλήρως οργανωμένο και ελεγχόμενο σύστημα παραγωγής για να είναι συμβατό με τις γεωργοπεριβαλλοντικές παρεμβάσεις, καθώς και μια σαφώς καθορισμένη χωροταξικά γεωργική ανάπτυξη, ώστε οι ορεινές, μειονεκτικές περιοχές να επωφεληθούν των συμπληρωματικών επιδοτήσεων.

Είναι γνωστό ότι η σημερινή κατάσταση στον τομέα της γεωργίας, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, επήλθε μετά από μακρόχρονες σταδιακές προσαρμογές των εθνικών και των περιφερειακών οικονομιών τους, λαμβάνοντας πάντα υπόψη τις ιδιαιτερότητες των περιοχών, την διάρθρωσή τους και τον βαθμό απασχόλησης στον αγροτικό τομέα.

Τόσο τα Διαρθρωτικά Ταμεία, το Ταμείο Συνοχής, αλλά ακόμη και το ΕΓΠΤΕ-Τμήμα εγγυήσεων καθ' όλη τη μακροχρόνια περίοδο εφαρμογής τους, λειτουργούσαν χρηματοδοτώντας με διαφοροποιημένο τρόπο ομάδες περιοχών που αντιμετώπιζαν παρεμφερή διαρθρωτικά προβλήματα ή ακόμη και προβλήματα στην παραγωγή και εμπορία των αγροτικών προϊόντων. Είχε γίνει πολιτικά αποδεκτό ότι η διαφοροποίηση των διαρθρωτικών παρεμβάσεων είναι αναγκαία συνθήκη για την άμβλυνση περιφερειακών, κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων στα πλαίσια της Ε.Ε.

Κατά την προενταξιακή περίοδο των υποψηφίων χωρών, οι προτεινόμενες διαρθρωτικές παρεμβάσεις από την Ε.Ε. είναι οριζοντίου χαρακτήρα και οι υποψήφιες χώρες τα επόμενα έξι (6) χρόνια θα πρέπει να προσαρμοστούν άμεσα στο ευρωπαϊκό μοντέλο της γεωργίας και στην λειτουργία της αναμορφούμενης προσφάτως ΚΑΠ. Με την διαπραγματευτική αυτή τακτική, γενούνται ερωτήματα κατά πόσο θα μπορέσουν να προσαρμόσουν σταδιακά την γεωργία τους σε εκείνη της Ε.Ε. και το κατά πόσο θα έχουν την δυνατότητα να ακολουθήσουν μια ενδογενή διαρθρωτική πολιτική

μείωσης των περιφερειακών τους ανισοτήτων και δη εκείνων στις αγροτικές περιοχές.

Διαφαίνεται ότι η προσαρμοστικότητα και η ωριμότητα των επιλεγόμενων δράσεων που αποτελούν βασικά κριτήρια επιλεξιμότητας των προωθούμενων μέτρων διαμέσου των Διαρθρωτικών Ταμείων και του ΕΓΠΤΕ-Τμήμα Εγγυήσεων, δεν θα ισχύει για τις υποψήφιες χώρες.

Είναι σαφές ότι στον ευρωπαϊκό χώρο, όπου η πολιτική βούληση, όπως αυτή εκφράστηκε από τις αποφάσεις της Α-2000 για ισχυροποίηση και ενοποίηση της Ευρώπης, συναντά προβλήματα στην εφαρμογή της, εφόσον η διαδικασία προσαρμοστικότητας των υποψηφίων χωρών στο κοινοτικό κεκτημένο και δη του γεωργικού τους τομέα, θα ακολουθήσει πολλές ταχύτητες κατά την υλοποίησή της, εφόσον ακολουθείται η διαδικασία των αποσπασματικών διμερών συμφωνιών, μεταξύ Ε.Ε. και των επιμέρους χωρών. Η Ε.Ε. έχει παλαιότερες εμπειρίες, όπως αυτή των ΜΟΠ, όπου κατά την έναρξη των διαπραγματεύσεων για συλλογικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις, κρίθηκε σκόπιμο να προσαρμοστούν κατ' αρχήν οι τέσσερις (4) Μεσογειακές χώρες-μέλη, έναντι των άλλων των πιο ανεπτυγμένων.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί σημαντικό, να επανεξετασθεί όπως οι υποψήφιες χώρες ομαδοποιηθούν με βάση τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά τους κατά την προενταξιακή διαδικασία και να προσαρμοστούν στο κοινοτικό κεκτημένο των απαιτήσεων της γεωργίας σύμφωνα με μια σαφώς καθοριζόμενη μεταβατική περίοδο.

Για ορισμένες χώρες, η μεταβατική αυτή περίοδος μπορεί να θεωρηθεί αναγκαία για όλους τους τομείς της αγροτικής πολιτικής και οικονομίας, ενώ για άλλες η μεταβατική περίοδος να περιορισθεί μόνο σε τομείς που παρουσιάζουν προβλήματα και καθυστερήσεις.

Η πλήρης προσαρμογή των υποψηφίων χωρών στις κοινοτικές πολιτικές, μεταξύ των οποίων και της ΚΑΠ, η οποία άλλωστε

συνεχώς μετεξελίσσεται, δεν θα πρέπει να αποτελέσει τροχοπέδη στην ένταξη των χωρών αυτών ή ορισμένων από αυτές με την Ε.Ε. Άλλωστε η πολιτική που ακολούθησε η ΕΕ στις διευρύνσεις της μέχρι το 1986, ήταν η κατοχύρωση μακροχρόνιου καθεστώτος σύνδεσης των υποψηφίων χωρών, ως μεταβατικής περιόδου ένταξης τους στην Κοινότητα.

Η πολιτική αυτή λειτουργούσε ενθαρρυντικά στις υπό σύνδεση χώρες, δημιουργείτο κοινωνική συναίνεση για την ένταξη, οι οικονομικές και εμπορικές προσαρμογές επιτυγχάνοντο λόγω διαδικασίας ένταξης, ενώ πολιτικά απομακρυνόταν ο κίνδυνος της προσέγγισης ή ενσωμάτωσης αυτών των χωρών σε άλλες διεθνείς ενώσεις.

Να υπενθυμισθεί δε, ότι οι υποψήφιας χώρες για μεγάλο χρονικό διάστημα, ήταν ενταγμένες σε άλλο ευρωπαϊκό σχήμα στο οποίο υπήρχε καταμερισμός της παραγωγικής διαδικασίας και των εμπορικών συναλλαγών. Εάν ισχύσουν τα σενάρια και οι μελέτες, όπου η πλήρης προσαρμογή για ένταξη των υποψηφίων χωρών στο κοινοτικό κεκτημένο θα επιτευχθεί μετά από 30 έως 40 χρόνια, είναι πολύ επικίνδυνο στις χώρες αυτές να υπάρξει απογοήτευση και δημιουργία πολιτικών και κοινωνικών πιέσεων για την ένταξή τους σε άλλο ευρωπαϊκό σχήμα που όμως δεν θα είναι η Ε.Ε.

2. Οι συνέπειες που μπορεί να έχουν οι συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών με τις υποψήφιας χώρες και την Ε.Ε. δεν μπορεί να γενικευθούν αλλά θα πρέπει να μελετηθούν με βάση τα οφέλη και το κόστος που προκύπτει από την εφαρμογή των κανόνων μεταξύ των εταίρων.

Η ανάλυση δεν είναι δυνατόν να στηρίζεται, όπως γίνεται μέχρι σήμερα στα στοιχεία της Επιτροπής επί των εμπορικών ροών, αλλά το θέμα θα πρέπει να αντιμετωπισθεί στην μελλοντική εξέλιξη των υποψηφίων χωρών, λαμβάνοντας υπόψη την δυνατότητα αύξησης της γεωργικής παραγωγής κάθε εταίρου καθώς και τη σχετική

ανταγωνιστικότητα του κάθε τομέα εκτός της συγκεκριμένης γεωγραφικής ζώνης.

Ειδικότερα η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι η φιλελευθεροποίηση των συναλλαγών και το άνοιγμα νέων αγορών, προσφέρουν νέες δυνατότητες διεξόδου για την γεωργοβιομηχανική παραγωγή, μόνο όμως υπό την προϋπόθεση ότι θα δρομολογούνται διαδικασίες παράλληλης ανάπτυξης στις χώρες της ΚΑΕ και ότι θα υλοποιούνται οικονομικοί μηχανισμοί συγκρίσιμοι προς εκείνους που έχουν αναπτυχθεί στην Ε.Ε.

Επίσης, εάν επιδιώκεται πραγματικά από την Ε.Ε. η επιτάχυνση των διαδικασιών προσέγγισης των υποψηφίων χωρών με την Ε.Ε., αλλά και η μεταξύ τους ολοκλήρωση, είναι σκόπιμο να προωθηθεί η ανάπτυξη μιας πολυμερούς περιφερειακής φιλελευθεροποίησης των συναλλαγών, που είναι δυνατόν να οδηγήσει στην ενίσχυση του οριζόντιου εμπορίου μεταξύ των υποψηφίων χωρών, στις οποίες ο βαθμός ανάπτυξης της αγροτικής οικονομίας και το κόστος παραγωγής, απέχουν λιγότερο μεταξύ τους από εκείνο των αντίστοιχων κοινοτικών.

Οι επιπτώσεις των ζωνών ελευθέρων συναλλαγών, όσον αφορά στις εισαγωγές γεωργικών προϊόντων στην Ε.Ε. εξαρτάται από τον βαθμό κάλυψης των γεωργικών προϊόντων από τις επιμέρους συμφωνίες, την ευαισθησία των προϊόντων που περιλαμβάνονται και την σπουδαιότητά τους στις ενδοπεριφερειακές συναλλαγές. Συνεπώς, η εκτίμηση για το μέχρι σήμερα όφελος/κόστος, είναι δύσκολο να υπολογισθεί εφόσον θα πρέπει να γίνει αναφορά σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση συμφωνίας. Άλλωστε, μέχρι σήμερα οι διαπραγματεύσεις συνεχίζονται με στόχο τη διεύρυνση της φιλελευθεροποίησης των γεωργικών συναλλαγών, στο βαθμό που οι εταίροι είναι έτοιμοι να αποδεχτούν την φιλελευθεροποίηση, καθώς και την αρχή της ισορροπίας των αμοιβαίων παραχωρήσεων.

Πάντως, η Ο.Κ.Ε. προβληματίζεται για το κατά πόσο το σύνολο των κρατών-μελών

της Ε.Ε. είναι διατεθειμένο να αποδεχτεί την φιλελευθεροποίηση των γεωργικών συναλλαγών με τις υποψήφιες χώρες, εφόσον θα υπάρχουν πιθανές επιπτώσεις στο γεωργικό δυναμικό τους, στο μοντέλο της ευρωπαϊκής γεωργίας και στην ανάπτυξη των δικών τους γεωργικών περιοχών, όπου σε συνδυασμό με την εφαρμογή του EURO στις ενδοκοινοτικές εμπορικές συναλλαγές, θα ενταθεί και η αντιπαράθεση στα πλαίσια του εξωτερικού εμπορίου με τις χώρες EURO.

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμώντας ότι είναι σκόπιμο, για τους λόγους που έχουν προαναφερθεί, να υπάρξει μεταβατική περίοδος για την ένταξη των υποψηφίων χωρών, θεωρεί ότι και η ελευθέρωση των γεωργικών συναλλαγών θα πρέπει να ενταχθεί σταδιακά στην μεταβατική περίοδο ένταξης των υποψηφίων χωρών, έτσι ώστε να αποφευχθεί το αρνητικό φαινόμενο της πλήρους ελευθέρωσης των γεωργικών συναλλαγών, μεταξύ των υποψηφίων χωρών της Ε.Ε. - πολιτική που εφαρμόζεται πλήρως μόνο μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. - πολύ πιο σύντομα από την πλήρη ένταξή τους στην Ε.Ε.

3. Ως γνωστόν έχουν ήδη αρχίσει οι διαπραγματεύσεις στα πλαίσια του Π.Ο.Ε. για την φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου, όπου σημαντική θέση κατέχει το εμπόριο γεωργικών προϊόντων.

Η Ε.Ε. μετά την πρόσφατη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ στα πλαίσια της Α-2000, βάσει της οποίας μειώθηκαν σημαντικά οι μηχανισμοί στήριξης των τριών βασικών προϊόντων της - αροτραίες καλλιέργειες, βόειο και γαλακτοκομικά - προτίθεται να διαπραγματευτεί πιο δυναμικά την πολιτική της ΚΑΠ στα πλαίσια του Π.Ο.Ε.

Η παράλληλη όμως διαπραγματεύσή της σε διμερές επίπεδο με τις υποψήφιες χώρες για την ελευθέρωση των γεωργικών συναλλαγών, δημιουργεί νέες υποχρεώσεις της Ε.Ε., έναντι του Π.Ο.Ε. αλλά και εκκείνων των ιδίων των συμφερόντων των κρατών-μελών της.

Οι τρόποι υλοποίησης μιας συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών ή η συμμετοχή σε προσωρινή συμφωνία προς την επίτευξη του σκοπού αυτού, θα πρέπει να γνωστοποιείται άμεσα στον Π.Ο.Ε. και να καθοριστεί χρονοδιάγραμμα υλοποίησης και τακτικής συλλογικής παρακολούθησης των συμφωνιών, γενικών ή/και περιφερειακών.

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι η αμοιβαία μείωση των δασμών ορισμένων βορειών προϊόντων και η κατάργηση ήδη των δασμών, των μη ευαίσθητων προϊόντων - ελαιόλαδου, οπωροκηπευτικών - ενισχύει την τάση των διεθνών εταίρων της Ε.Ε. στον Π.Ο.Ε. να επιδιώξουν και εκείνοι για τα αντίστοιχα προϊόντα τους την μείωση του βαθμού προστασίας στα σύνορα της Ε.Ε., εφόσον ο Π.Ο.Ε. δέχεται ότι υπάρχει συμβατότητα των περιφερειακών συμφωνιών προς τις διατάξεις των πολυμερών συμφωνιών, έστω και εάν είναι απαραίτητο να ακολουθηθούν επιπλέον διαδικασίες επικυρωποίησής τους.

Επιπλέον ενώ ο Π.Ο.Ε. δέχεται ότι η δημιουργία μιας ζώνης ελευθέρων συναλλαγών πρέπει να περιλαμβάνει "το κύριο μέρος των εμπορικών συναλλαγών όσον αφορά προϊόντα καταγωγής των οικείων εδαφών", οι διαπραγματεύσεις της Ε.Ε. και των υποψηφίων ΧΚΑΕ για την αμοιβαία τελωνειακή ελευθέρωση στο κύριο μέρος του εμπορίου των γεωργικών προϊόντων, που είναι κυρίως τα βόεια προϊόντα, καθυστερεί σημαντικά, ενώ υπάρχουν διαφοροποιήσεις στο βαθμό παραχωρήσεων μεταξύ των υποψηφίων χωρών.

Η περιορισμένη αυτή εξέλιξη των διαπραγματεύσεων μπορεί να έχει ως συνέπεια, η Ε.Ε. να μην είναι συμβατή με τους κανόνες της GATT, να δημιουργηθούν προβλήματα στις περιφερειακές συμφωνίες της Ε.Ε. με τις Μεσογειακές χώρες αλλά και ισχυρών ανταγωνιστικών πιέσεων στο εισόδημα των παραγωγών της Ε.Ε. των εν λόγω προϊόντων.

Η Ο.Κ.Ε. επίσης εφιστά την προσοχή ότι η ποικιλομορφία των διμερών συμφω-

νιών με τις υποψήφιες χώρες στον τομέα των γεωργικών συναλλαγών και της μελλοντικής ένταξής τους στο πακέτο συμφωνίας στον Π.Ο.Ε., θα δημιουργήσει ένα πολύπλοκο σύστημα αρκετά ασαφές για τους ευρωπαίους πολίτες, οι οποίοι θα έχουν να εφαρμόσουν τις εμπορικές συμφωνίες τα επόμενα χρόνια.

4. Η διεύρυνση αναμένεται να οδηγήσει σε πλήρη απελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών στην διακίνηση των γεωργικών προϊόντων και των προϊόντων αγροτοβιομηχανίας (βλ. Α-2000). Οι τομείς αυτοί όμως από το 1992 με την επίτευξη της εσωτερικής αγοράς, είναι ιδιαίτερα προστατευόμενοι και ελεγχόμενοι, ώστε να διατηρείται το υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών και η απελευθέρωση των ενδοκοινοτικών εμπορικών συναλλαγών με την κατάργηση των εσωτερικών συνόρων.

Στις υπάρχουσες διατάξεις του κοινοτικού κεκτημένου και στον τομέα της γεωργίας οφείλουν, όπως ήδη έχει αναφερθεί, και οι υποψήφιες χώρες.

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι η προσαρμογή τους είναι αναπόφευκτη αλλά και ιδιαίτερα δύσκολη για τις υποψήφιες χώρες, εφόσον οι υπάρχουσες υποδομές, οι διοικητικές υπηρεσίες, οι ελεγκτικοί μηχανισμοί βρίσκονται σε σημαντική υστέρηση. Τα κεκτημένα του αγροτικού τομέα αποτελούν σημαντικό στοιχείο της Λευκής Βίβλου της Επιτροπής σχετικά με την "Προετοιμασία των συνδεδεμένων κρατών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης για την ένταξή τους στην εσωτερική αγορά της Ένωσης" και η προσαρμογή τους, θα βοηθήσει σημαντικά στη διεύρυνση και την ενδυνάμωση των γεωργικών εμπορικών συναλλαγών με την Ε.Ε., βοηθώντας με τον τρόπο αυτό γενικότερα τη βελτίωση της αγροτικής οικονομίας τους. Να τονισθεί ότι η Λευκή Βίβλος θέτει κυρίως ζητήματα προσαρμογής των εθνικών γεωργικών νομοθεσιών των υποψηφίων χωρών επί της ελεύθερης διακίνησης του ζωϊκού κεφαλαίου και των προϊόντων τους, των κτηνιατρικών, φυτοϋγειονομικών

προϊόντων και ζωοτροφών, προστατεύοντας έτσι κυρίως τους ευρωπαίους καταναλωτές από τα εισαγόμενα ζωϊκά κυρίως προϊόντα και δημιουργώντας εμπόδια κατά την εισαγωγή τους στην Ε.Ε. επιπλέον εκείνων που προέρχονται από την μερική ελευθέρωση των γεωργικών συναλλαγών.

Είναι θετικό ότι έχουν καθοριστεί οι ίδιες προδιαγραφές για την πιστοποίηση παραγωγής και εμπορίας προϊόντων διατροφής παρόμοιων με εκείνων της κοινοτικής νομοθεσίας, ενώ οι εισαγωγείς των κρατών-μελών, είναι υπεύθυνοι για την εξασφάλιση και απόδειξη των προδιαγραφών.

Η Ο.Κ.Ε., εάν και εκτιμά ότι θα απαιτηθούν υψηλές επενδύσεις από τις υποψήφιες χώρες για να δημιουργήσουν ανάλογες υποδομές στα μέσα επιθεώρησης και ελέγχου στο δημόσιο τομέα, στον ιδιωτικό τομέα για την βελτίωση των εγκαταστάσεων, στη βιομηχανία τροφίμων ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και τα πρότυπα της Ε.Ε., θεωρεί ότι είναι απαραίτητες διότι θα είναι η προϋπόθεση της υλοποίησης των συμφωνιών απελευθέρωσης των γεωργικών συναλλαγών, αλλά και της ενίσχυσης των μεταξύ τους εμπορικών συναλλαγών.

5. Οι επιπτώσεις των αποφάσεων της Α-2000 στην πολιτική των αγορών των προϊόντων στα οποία έγιναν και οι ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις, με βάση τις ίδιες τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, είναι ότι θα δημιουργηθεί αύξηση των πλεονασμάτων στους περισσότερους παραγωγικούς κλάδους των υποψηφίων χωρών, ενώ το γεγονός ότι οι περιορισμοί του Π.Ο.Ε., όσον αφορά στην επιδότηση των εξαγωγών, θα εμποδίσει την διευρυμένη Ένωση να πωλεί τα πλεονάσματά της σε τρίτες χώρες.

Είναι σαφές λοιπόν κατά την Ο.Κ.Ε. ότι θα υπάρξουν προσαρμογές στην στήριξη των προϊόντων όπου λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η στήριξη των αγροτικών τιμών σε ορισμένες υποψήφιες χώρες είναι ιδιαίτερα υψηλές, οι προσαρμογές θα στραφούν κυρίως στην ενίσχυση του μηχανισμού

νισμού των άμεσων εισοδηματικών ενισχύσεων.

Ένα τέτοιο μέτρο όμως απαιτεί την ύπαρξη λεπτομερών στατιστικών στοιχείων για το πραγματικό γεωργικό δυναμικό των υποψηφίων χωρών, της εξέλιξης των τιμών των γεωργικών προϊόντων των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών της αγροτικής οικονομίας τους και των περιβαντολογικών συνθηκών.

Και αυτό διότι οι άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις για να νομιμοποιηθούν έναντι των κανόνων του Π.Ο.Ε., πρέπει να συνδέονται με ουδέτερα μέτρα ως προς την αύξηση της παραγωγικότητας του γεωργικού τομέα. Παράλληλα, η Ο.Κ.Ε. τονίζει ότι η άμεση υποστήριξη των παραγωγών, πρέπει να εξετασθεί σε διαρθρωτικό και κοινωνικό επίπεδο, έτσι ώστε να μην δημιουργηθούν κοινωνικές εντάσεις και στρεβλώσεις στους τομείς παραγωγής των υποψηφίων χωρών.

Για τις υποψήφιες χώρες αποτελεί πρόκληση να αντιμετωπίσουν τις διαρθρωτικές και κοινωνικές δυσκολίες τους, να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα της γεωργίας τους και της αγροτοβιομηχανίας τους, διαμέσου διαρθρωτικών παρεμβάσεων, σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας και όχι διαμέσου μιας πολιτικής τιμών ή πολιτικής εισοδημάτων που πιθανώς να συμβάλλουν και στην ενίσχυση των πληθωριστικών τάσεων. Κατά την Ο.Κ.Ε. εκτιμάται πιο εποικοδομητικό να δαπανηθεί ένα σημαντικό ποσό για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην αγροτική ανάπτυξη, ποσό το οποίο μπορεί να αντισταθμίζεται από την μείωση των άμεσων εισοδηματικών ενισχύσεων, πολιτική η οποία, άλλωστε, θα έχει και ιδιαίτερα υψηλό δημοσιονομικό κόστος. Η Ο.Κ.Ε. διαπιστώνει ότι με την προτεινόμενη πολιτική ανάπτυξης της γεωργίας θα περιοριστούν οι διαρθρωτικές αδυναμίες των υποψηφίων χωρών που επικεντρώνονται κυρίως:

- στην έλλειψη διαθέσιμων ιδίων κεφαλαίων,

- στα διαρθρωτικά προβλήματα από τον δυαδικό χαρακτήρα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και
- στην καθυστέρηση των ιδιωτικοποιήσεων, κυρίως στους κλάδους μεταποίησης και εμπορίας όπου οι επιχειρήσεις δεν είναι αποδοτικές.

6. Η Έκθεση της Επιτροπής αλλά και οι μελέτες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα, καταλήγουν ότι οι διαφαινόμενες προοπτικές της γεωργικής παραγωγής των υποψηφίων χωρών οδηγούν κυρίως σε δυναμική αύξησης της φυτικής παραγωγής και αναδιανομής της παραγωγής μεταξύ των φυτικών τομέων και σε πολύ μικρότερη εξέλιξη της ζωϊκής παραγωγής. Μια τέτοια προοπτική η οποία φυσικά, έχει κυρίως επιλεχθεί από την πολιτική της ίδιας της Ε.Ε. για να προστατεύσει με παραγωγικούς περιορισμούς την επέκταση της ζωϊκής παραγωγής των υποψηφίων χωρών, οδηγεί και σε διαστρέβλωση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των ίδιων των υποψηφίων χωρών.

Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι η Ελλάδα θα έχει οφέλη από την ενίσχυση της κτηνοτροφικής παραγωγής των υποψηφίων χωρών, οι οποίες εφόσον προσαρμοστούν στις νομοθετικές ρυθμίσεις του κοινοτικού κεκτημένου, λόγω της αύξησης των εισαγωγών της από τις χώρες αυτές σε τιμές πολύ χαμηλότερες εκείνων των κοινοτικών, βελτιώνει δε με τον τρόπο αυτό και το εμπορικό ισοζύγιο των δύο συμβαλλόμενων μερών.

7. Η Ο.Κ.Ε. επαναλαμβάνει ότι οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις στις υποψήφιες χώρες δεν είναι δυνατόν να λειτουργούν εις βάρος των κοινοτικών δημοσιονομικών δαπανών, οι οποίες μέχρι σήμερα συνέβαλλαν στην άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών της Ε.Ε. και στην εμβάθυνση των πολιτικών της ΚΑΠ, στις οποίες η Ελλάδα είχε υψηλό ποσοστό απορροφητικότητας. Η αύξηση των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων θα πρέπει να προέρχεται από αύξηση των ιδίων πόρων της Ε.Ε.

8. Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι οι μελλοντικές συμφωνίες πρέπει να τηρούν βασικές προϋποθέσεις όπως:

- οι συμφωνίες να στηρίζονται στην αρχή της αμοιβαιότητας στον αγροτο-βιομηχανικό κλάδο,
- να εφαρμόζονται από όλες τις χώρες οι πολιτικές προστασίας περιβάλλοντος και προστασίας της δημόσιας υγείας,
- να ακολουθούνται οι προϋποθέσεις ενός υγιούς ανταγωνισμού και να μην παραβαίνουν τις συμφωνίες,
- να μην ακολουθούν πολιτικές ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας διαμέσου υποτιμήσεων και
- να ακολουθούν φορολογικές και δασμολογικές πολιτικές που δεν διαστρεβλώνουν τον ανταγωνισμό.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Καθηγητής **ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΙΝΤΗΣ**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΑΤΖΕΝΤΑ 2000 - ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ -ΓΕΩΡΓΙΑ

Ο αγροτικός τομέας αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα αλλά και τα πιο πολύπλοκα ζητήματα των διαπραγματεύσεων για την ενίσχυση της προενταξιακής στρατηγικής, εφόσον θα έπρεπε να συνεξετασθούν με την πορεία της πρόσφατης αναθεώρησης της ΚΑΠ, με τις μεταβολές που επήλθαν στην αγροτική οικονομία των χωρών ΚΑΕ κατά την τελευταία πενταετία με τις εξελίξεις των συζητήσεων στα πλαίσια του Π.Ο.Ε. για επιπλέον φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου αγροτικών προϊόντων, καθώς και με τις διαρθρωτικές παρεμβάσεις που προωθούνται από τα κοινοτικά προγράμματα και στοχεύουν μεταξύ των άλλων στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας τους, στον εκσυγχρονισμό της γεωργίας και στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού του απασχολούμενου με τις γεωργικές δραστηριότητες.

Υπογραμμίζεται ότι με βάση τις αποφάσεις της Α-2000, οι προενταξιακές ενισχύσεις για την γεωργία, θα είναι ύψους 500 εκ. ετησίως μέχρι το έτος 2006 και προβλέπεται να αποδίδονται σε τομείς προτεραιότητας, όπως η βελτίωση των δομών μεταποίησης, των δικτύων εμπορίας και του ελέγχου ποιότητας των τροφίμων, αλλά και σχεδίων με στόχο την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και την υποστήριξη των τοπικών πρωτοβουλιών (αναλυτικά βλ. την υπ' αριθ. 26 Γνώμη Πρωτοβουλίας της Ο.Κ.Ε. με τίτλο "Ατζέντα 2000-Διαρθρωτικά Ταμεία"). Τα μέτρα αυτά θα εφαρμοσθούν βάσει εθνικών προγραμμάτων που θα προετοιμασθούν από τις ίδιες τις υποψήφιες χώρες, ενώ οι παρεμβάσεις θα συντονισθούν στο πλαίσιο των δράσεων που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα PHARE.

Επίσης οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις σε περιφερειακό επίπεδο θα χρηματοδοτηθούν με ένα (1) δις EURO ετησίως για την περίοδο 2000-2006, όπου σε πρώτη φάση η ενίσχυση θα κατανεμηθεί σε όλες τις υποψήφιες χώρες και στη συνέχεια θα συγκεντρωθεί σε εκείνες που θα ενταχθούν αργότερα.

Να τονισθεί ότι αποφασίσθηκε και θα εφαρμοσθεί με τον πιο απόλυτο τρόπο, ότι για κάθε κοινοτική παρέμβαση θα πρέπει να επιτευχθεί το υψηλότερο δυνατό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, με την απαίτηση της συστηματικής και έγκυρης συγχρηματοδότησης των προγραμμάτων εκ μέρους των υποψηφίων χωρών ή/και με την απαίτηση εξωτερικών χρηματοδοτήσεων ιδίως για την συγχρηματοδότηση επενδύσεων υλοποίησης της πολιτικής του κοινοτικού κεκτημένου.

Είναι σαφές ότι η Ε.Ε., στη δεύτερη αυτή φάση ενίσχυσης των υποψηφίων χωρών των ΚΑΕ, θα επιδιώξει την σωστότερη διαχείριση των κοινοτικών πόρων σε συνδυασμό με την επίτευξη του συνόλου των στόχων για την προετοιμασία της διεύρυνσής της.

Η γεωργική πολιτική των ΚΑΕ και η αναδιάρθρωσή της θα περάσει κι εκείνη διαμέσου αυτών των διαδικασιών εφαρμογής και ελέγχου των προενταξιακών συμφωνιών, κάνοντάς τις αναπόσπαστο κομμάτι των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων που πρέπει να αποκτηθούν για την ανάπτυξη των υποψηφίων χωρών.

Πάντως η Επιτροπή στις επιμέρους εκθέσεις της αλλά και στο ίδιο το έγγραφο της Α-2000 δεν αναφέρει με σαφήνεια το κόστος της διεύρυνσης ούτε για την γεωργία συνολικά αλλά και ούτε κλαδικά - ανά τομέα - και αυτό διότι θα ανακινούσε τις

συζητήσεις για τη διαδικασία είτε της αύξησης των ιδίων πόρων είτε της ριζικής μεταρρύθμισης των μηχανισμών στήριξης και χρηματοδότησης των γεωργικών προϊόντων.

Σύμφωνα με ένα υποθετικό σενάριο που αναφέρεται στον τόμο 2 της Α-2000 "Πρόκληση της Διεύρυνσης", η ένταξη και των 10 συνδεδεμένων χωρών, το 2002, με την πλήρη εφαρμογή της ΚΑΠ και οι δημοσιονομικές επιπτώσεις της διεύρυνσης θα αντιπροσωπεύουν πρόσθετες δαπάνες για το τμήμα εγγυήσεων του ΕΤΠΤΕ ύψους 11 EURO το χρόνο μέχρι το 2005, από τα οποία οι άμεσες πληρωμές θα ανέρχονται σε 7 δις EURO τα συνοδευτικά μέτρα σε 1,5 δις EURO, ενώ τα μέτρα για τη στήριξη της αγοράς στις χώρες ΚΑΕ θα κοστίζουν περί τα 2,5 δις EURO. Παράλληλα, η Επιτροπή τονίζει ότι θα πρέπει να αναμένονται πιέσεις περιφερειακής και κλαδικής προσαρμογής ως συνέπεια της διεύρυνσης κατά τη φάση υλοποίησης των Ευρωπαϊκών Συμφωνιών.

Η Επιτροπή με βάση τις δεσμεύσεις της απέναντι στο Συμβούλιο για την υλοποίηση των αποφάσεων της Α-2000, σε συνεννόηση με τις δέκα (10) υποψήφιες χώρες ΚΑΕ, προέβη στις εξής βασικές νομοθετικές ρυθμίσεις:

1. Εξέδωσε τον κανονισμό 2759/99 που πρόκειται για το ειδικό πρόγραμμα ένταξης της γεωργίας, της αγροτικής ανάπτυξης των χωρών ΚΑΕ, το επονομαζόμενο πλέον πρόγραμμα SAPARD.

Οι κανόνες εφαρμογής του είναι σύμφωνοι με εκείνους που διέπουν τους κανόνες του κοινοτικού κανονισμού καν. 1257/1999 για την αγροτική ανάπτυξη και καλύπτει τομείς όπως των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, της μεταποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων, των γεωργοπεριβατολογικών μέτρων, της επαγγελματικής κατάρτισης των γεωργών, της ενίσχυσης των ενώσεων των παραγωγών, της δάσωσης των γεωργικών

γαιών. Απαιτείται για την εφαρμογή του προγράμματος SAPARD η σύσταση διαχειριστικής αρχής σε κάθε χώρα, η οποία θα εξετάσει την επιλεξιμότητα των δαπανών, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων.

2. Παράλληλα με τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη της γεωργίας των δέκα χωρών ΚΑΕ στο κοινοτικό κεκτημένο της εσωτερικής αγοράς της Ε.Ε., συνήφθησαν συμφωνίες για την προσοδοτική αύξηση της ελευθέρωσης των γεωργικών συναλλαγών με κάθε μία από τις υποψήφιες χώρες. Στόχος είναι να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις που θα μπορούσε να έχει ένα απότομο άνοιγμα των αγορών στα πλαίσια μιας ενιαίας αγοράς, στην οποία εξασφαλίζεται η πλήρης ελευθέρωση των συναλλαγών.

Η πολιτική αυτή ισχύει για όλες τις ΧΚΑΕ αλλά την συμφωνία η Επιτροπή την συνάπτει με το κάθε κράτος ξεχωριστά, ανάλογα με τον βαθμό ανοίγματος των αγορών του και της προσαρμογής του κάθε γεωργικού τομέα στους κανόνες λειτουργίας της ΚΑΠ.

Στα πλαίσια αυτά από 1 Ιανουαρίου 2001 μειώνονται ή καταργούνται οι δασμοί στις εμπορικές συναλλαγές γεωργικών προϊόντων της Ε.Ε. στις δέκα (10) υποψήφιες χώρες, όπου υπολογίζεται ότι θα έχει σαν αποτέλεσμα οι συνολικές αδασμολόγητες εξαγωγές από τις χώρες αυτές από 37% να φθάσουν το 77%, ενώ οι συνολικές αδασμολόγητες εξαγωγές προς τις χώρες αυτές θα καλύπτουν συνολικά το 37% έναντι του 20% που είναι μέχρι σήμερα.

Κατά τις διμερείς συμφωνίες οι διαπραγματεύσεις στηρίχθηκαν σε τρεις (3) καταλόγους όπου απαρτίζονταν από προϊόντα ανάλογα με τον ήδη υπάρχοντα βαθμό δασμολογικής προστασίας τους:

• **Κατάλογος 1:** καταργούνται όλοι οι ποσοτικοί περιορισμοί στις συναλλαγές των προϊόντων, όπου οι επιβαλλόμενοι δασμοί ήταν κάτω του 10% και προϊόντων που δεν παράγονται στις χώρες ΚΑΕ. Μεταξύ των προϊόντων αυτών, είναι τα ο-

πρωροκηπευτικά, το ελαιόλαδο, οι ελιές. Με βάση υπολογισμούς της Επιτροπής η νέα αυτή δασμολογική απελευθέρωση αφορά συναλλαγές ύψους 752 εκ. EURO ετησίως για τις εξαγωγές των ΧΚΑΕ προς την Κοινότητα και 505 εκ. EURO για τις κοινοτικές εξαγωγές.

- **Κατάλογος 2:** περιλαμβάνει προϊόντα με αμοιβαίο άνοιγμα δασμολογικών ποσοστώσεων και κατάργησης των εξαγωγικών ενισχύσεων.

- **Κατάλογος 3:** αποτελείται από προϊόντα που είναι αντικείμενο εμπορικών παραχωρήσεων κατά περίπτωση.

Με βάση τους δύο τελευταίους καταλόγους προβλέπεται η προοδευτική ελευθέρωση των αγορών των πουλερικών, των χοίρειων προϊόντων και των τυριών και μεταποιημένων προϊόντων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε. ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ

Η Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. αντιμετωπίζει τη διεύρυνση ως μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την ολοκλήρωση της Ένωσης από πολιτική, οικονομική, κοινωνική και πολιτική σκοπιά². Η Ο.Κ.Ε., συμμεριζόμενη τη γενικότερη αξία των κριτηρίων της Κοπεγχάγης, θεωρεί ότι η αξιολόγηση της προετοιμασίας πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ευθυγράμμιση προς το κοινωνικό και οικονομικό πρότυπο. Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι τα σημαντικότερα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπισθούν στη διαδικασία της διεύρυνσης, αφορούν στη δημοκρατική λειτουργία των θεσμών και της δημόσιας διοίκησης. Αφορούν, επίσης, στις συνέπειες της ένταξης για τις πολιτικές της Ένωσης, στους αναγκαίους πόρους για τη μελλοντική χρηματοδότηση των πολιτικών και γενικότερα στον τρόπο διαχείρισης και ανάπτυξης μίας διευρυμένης Ένωσης 27-28 χωρών.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι η διαδικασία προσχώρησης μίας χώρας στην Ε.Ε. συνι-

στά διαδικασία αρχικά δύσκολη, δεδομένου ότι συνεπάγεται την παραχώρηση νομικών και διοικητικών αρμοδιοτήτων της χώρας σε μία υπερεθνική αρχή. Επιπλέον, στην περίπτωση των σημερινών υποψηφίων χωρών, προϋποθέτει μία πολύ σημαντική προσπάθεια προσαρμογής των παραγωγικών δομών και των κοινωνικών ηθών σε επίπεδα μεγαλύτερων απαιτήσεων. Εκφράζει σοβαρές επιφυλάξεις για τις ενέργειες που έχουν γίνει για την αποφυγή των κοινωνικών εντάσεων που ενδέχεται να δημιουργήσουν οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, δεδομένου του χαμηλού επιπέδου που παρουσιάζουν οι υποψήφιες χώρες στο κοινωνικό πεδίο. Η αυξημένη ανεργία στην περισσότερες υποψήφιες χώρες, η υστέρηση στην εργατική νομοθεσία και στην εφαρμογή της, η μείωση των παροχών στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, καθώς και οι ανισότητες στην εργασία συνηγορούν υπέρ αυτής της άποψης³.

² Γνωμοδότηση της Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. με θέμα "Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης", Βρυξέλλες, 29 Οκτωβρίου 1997.

³ Έκθεση της Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. σχετικά με την "Κατάσταση της απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής των υποψηφίων προς ένταξη χωρών της ΚΑΕ", Βρυξέλλες 17 Ιουνίου 1999.

Στον τομέα του κοινωνικού διαλόγου, παρά την εκτίμηση ότι έχει φθάσει σε ικανοποιητικά επίπεδα σε κάποιες χώρες, η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι χρειάζεται ενίσχυση της αυτονομίας των κοινωνικών εταίρων και μεγαλύτερη εμπλοκή στη διαμόρφωση των πολιτικών. Στις συστάσεις της για τη βελτίωση της κοινωνικής κατάστασης των υποψηφίων χωρών, η Ο.Κ.Ε. προτείνει τη λήψη μέτρων στην αγορά εργασίας, την ενίσχυση της περιφερειακής και διαρθρωτικής πολιτικής, μέτρα εκπαίδευσης και κατάρτισης και υιοθέτηση μίας κοινής πολιτικής απασχόλησης.

Η Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. έχει εκδώσει γνώμες για την πορεία της προετοιμασίας για την ένταξη των υποψηφίων χωρών. Ενδεικτικά παρουσιάζονται αυτές που αφορούν τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Εσθονία, την Ουγγαρία και την Πολωνία.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΤΣΕΧΙΑΣ: η Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. υιοθετεί⁴ τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες παρουσιάστηκαν κατόπιν της αίτησης προσχώρησης της Τσεχικής Δημοκρατίας, στο πλαίσιο του Προγράμματος Δράσης 2000, τον Ιούλιο 1997. Διαπιστώνει ότι τα θεσμικά όργανα της Τσεχίας λειτουργούν κανονικά, οι διάφορες αρχές γνωρίζουν τα όρια των εξουσιών τους και συνεργάζονται μεταξύ τους. Τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα είναι εγγυημένα, όπως και η προσφυγή στη δικαιοσύνη, η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και των διαδηλώσεων, έστω και αν υπάρχουν ελλείμματα πληροφόρησης.

Όσον αφορά στον οικονομικό τομέα, εκτιμάται ότι η Δημοκρατία της Τσεχίας είναι βιώσιμη. Οι διαδικασίες για την ανάπτυξη μίας πλήρους οικονομίας της αγοράς

βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο, έστω και αν μπορεί να εμφανισθούν προβλήματα μακροοικονομικής σταθερότητας λόγω του επίμονου και σημαντικού εμπορικού ελλείμματος και της διάρθρωσης των εμπορικών ανταλλαγών.

Όσον αφορά στον κοινωνικό διάλογο, αναφέρεται ότι οι πολιτικές της κυβέρνησης δεν ενθαρρύνουν τους εργοδότες να διαπραγματευτούν στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου. Τα συνδικάτα ανησυχούν μήπως η κυβέρνηση περιοριστεί να λάβει υπόψη της τις απόψεις των κοινωνικών εταίρων μόνο για θέματα μισθών και συνθηκών εργασίας στις επιχειρήσεις.

ΕΣΘΟΝΙΑ: η Ο.Κ.Ε. πιστεύει⁵ ότι η Εσθονία από τότε που απέκτησε την ανεξαρτησία της (1991), καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για την ανάπτυξη μίας διεθνώς ανταγωνιστικής οικονομίας, παρόμοιας με εκείνη των αναπτυγμένων βιομηχανικών χωρών. Η Ο.Κ.Ε. κρίνει ότι η πορεία της οικονομικής ανάπτυξης της Εσθονίας είναι ικανοποιητική, πιστεύοντας ότι προς αυτή την κατεύθυνση συνέβαλαν η εφαρμογή μίας ιδιαίτερης φιλελεύθερης οικονομικής πολιτικής και το ανταγωνιστικό κόστος παραγωγής που προσέλκυσε πολλές νέες επενδύσεις στη χώρα. Ωστόσο, η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι η οικονομία της Εσθονίας χαρακτηρίζεται από σημαντική έλλειψη πόρων, γεγονός που σε μικροοικονομικό επίπεδο αποτελεί εμπόδιο στη βιώσιμη ένταξή της στην Ε.Ε.

Στον τομέα της απασχόλησης, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι η χώρα πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της για τη εναρμόνιση της νομοθεσίας της με την κοινοτική και να βελτιώσει τη νομοθεσία όσον αφορά στην

⁴ Γνωμοδότηση της Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. με θέμα "Η Δημοκρατία της Τσεχίας στο πλαίσιο της διεύρυνσης και ενίσχυσης της προενταξιακής στρατηγικής", Βρυξέλλες, 9 Σεπτεμβρίου 1998.

⁵ Γνωμοδότηση του τμήματος εξωτερικών σχέσεων της Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. σχετικά με την "Προετοιμασία της Εσθονίας ενόψει της ένταξης", Βρυξέλλες, 12 και 13 Σεπτεμβρίου 2000.

υγεία και την ασφάλεια στο χώρο της εργασίας.

Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι η Κυβέρνηση της Εσθονίας έχει συνειδητοποιήσει τη σημασία του ρόλου των κοινωνικοοικονομικών φορέων στην προετοιμασία ένταξης της χώρας και γι' αυτό έχει αναπτύξει επίσημες διαδικασίες διαλόγου με τους φορείς αυτούς. Οι διαδικασίες αυτές υπάρχουν και αναπτύσσονται, αλλά δε λειτουργούν ακόμα ικανοποιητικά. Η Ο.Κ.Ε. πιστεύει ότι πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για τη βελτίωση του διαλόγου και ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την κατάρτιση των δημοσίων υπαλλήλων, με τη δημιουργία συνδέσμων με την τεχνολογία της πληροφορίας, με τη βελτίωση των υφιστάμενων πρακτικών (συμπεριλαμβανομένων των μεθόδων αίτησης γνωμοδότησης), καθώς και την ταχεία διάδοση των πληροφοριών.

Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι παρόλο που η κοινωνική και οικονομική κατάσταση στην Εσθονία χρήζει περαιτέρω βελτίωσης, οι θεσμικές και πραγματικές συνθήκες λειτουργίας τους είναι τέτοιες που δε θέτουν σε αμφισβήτηση την ένταξη της χώρας στην Ε.Ε.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ: η Ο.Κ.Ε. υπογραμμίζει⁶ ότι η διαδικασία ένταξης μίας χώρας, στην προκειμένη περίπτωση της Ουγγαρίας, αποτελεί συλλογικό έργο στο οποίο συμμετέχει ενεργά το σύνολο της κοινωνίας της χώρας. Για το λόγο αυτό, εκφράζει την ανησυχία της για την απουσία τακτικού κοινωνικού διαλόγου μεταξύ της ουγγρικής κυβέρνησης και των πλέον αντιπροσωπευτικών κοινωνικοεπαγγελματικών οργανώσεων της χώρας.

Σχετικά με την μακροοικονομική κατάσταση, η Ο.Κ.Ε. συμφωνεί ότι η ουγγρική οικονομία πραγματοποιεί ικανοποιητικές προόδους στην επιδίωξη σταθερής και μη πληθω-

ριστικής ανάπτυξης, ενώ αναγνωρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για τον περιορισμό του δημοσίου ελλείμματος. Όσον αφορά στη λειτουργία των τεσσάρων ελευθεριών που συναπαρτίζουν "την εσωτερική αγορά χωρίς σύνορα", η Ουγγαρία φαίνεται ότι σημειώνει πρόοδο ως προς την ανάπτυξη του συμβατού προς το κοινοτικό κεκτημένο νομοθετικού πλαισίου, παρότι θα έπρεπε να επιταχύνει την ένταξή της στα κοινοτικά συστήματα τυποποίησης.

Η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι Ουγγαρία σε γενικές γραμμές προετοιμάζει την ένταξή της στην Ε.Ε. κατά ιδιαίτερα ικανοποιητικό τρόπο και κρίνει απαραίτητη την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των οργάνων της Ε.Ε. και της ουγγρικής κυβέρνησης σε ισότιμη βάση. Προτρέπει, δε, όλα τα μέρη να αποκαταστήσουν τον κοινωνικό διάλογο, γεγονός που θα έχει θετική επίδραση για την ταχύτερη προετοιμασία για την ένταξη και την ευρύτερη αποδοχή της από το σύνολο της ουγγρικής κοινωνίας.

ΠΟΛΩΝΙΑ: η Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ.⁷ αναγνωρίζει και επιδοκιμάζει τις μεγάλες προσπάθειες που κατέβαλλε η Πολωνία, στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης. Εκτιμά ότι επιτελέστηκε σημαντικό έργο για την επιτυχή ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων προσχώρησης και την υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου και η πρόοδος που έχει σημειωθεί την καθιστά αισιόδοξη.

Η Πολωνία γνωρίζει εδώ και χρόνια μία συνεχή οικονομική ανάπτυξη. Η σταθερή κατάσταση, όσον αφορά στη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική, προσελκύει συνεχώς σημαντικές εξωτερικές επενδύσεις. Η πλήρης απασχόληση και η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού χαρακτηρίζουν ήδη την κατάσταση της αγοράς εργασίας στα βιομη-

⁶ Σχέδιο Γνωμοδότησης του τμήματος εξωτερικών σχέσεων της Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. με θέμα "Η ένταξη της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση", Βρυξέλλες, 1 Φεβρουαρίου 2000.

⁷ Σχέδιο Γνωμοδότησης του τμήματος εξωτερικών σχέσεων της Ο.Κ.Ε. των Ε.Κ. με θέμα "Η Πολωνία στο δρόμο προς την ένταξη", Βρυξέλλες, 16 Νοεμβρίου 1999.

χανικά κέντρα, ενώ στις περισσότερες γεωργικές περιφέρειες η κατάσταση είναι εκ διαμέτρου αντίθετη, με το ποσοστό ανεργίας να είναι κατά πολύ υψηλότερο του εθνικού μέσου όρου.

Σύμφωνα με την Ο.Κ.Ε., η ένταξη αποτελεί πολύ περισσότερο μία κοινωνική διαδικασία, παρά μία διοικητική διαδικασία τεχνικού περιεχομένου. Γι' αυτό το λόγο, υπογραμμίζει ότι η ενσωμάτωση των υποψηφίων χωρών στην Ε.Ε. είναι εφικτή μόνο εφόσον πραγματοποιείται με επιτυχία ένας εμπειριστατωμένος και διαρθρωμένος διάλογος με όσο το

δυνατόν περισσότερους αντιπροσωπευτικούς εταίρους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο, η Ο.Κ.Ε. εκτιμά ότι το σύστημα του κοινωνικού διαλόγου στην Πολωνία βρίσκεται ακόμα σε εξελικτικό στάδιο και ότι το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο δε λειτουργεί ακόμα αποτελεσματικά στην πράξη. Προτείνει λοιπόν να καταρτισθεί ένα ειδικό πρόγραμμα ή να επεκταθεί το διπτό πρόγραμμα στο πλαίσιο του προγράμματος PHARE σε κατάλληλες πρωτοβουλίες μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων ομάδων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ Ο.Κ.Ε. ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ⁸

Οι περισσότερες από τις υφιστάμενες Ο.Κ.Ε.⁹ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ήδη εκδώσει Γνώμη για τη Διεύρυνση της Ε.Ε., με εξαίρεση την Αυστρία, τη Φινλανδία και την Ισπανία. **Κατ' αρχήν οι Γνώμες αυτές τοποθετούνται θετικά ως προς τη Διεύρυνση¹⁰, την οποία και εξετάζουν από τη σκοπιά των μεταρρυθμίσεων και προσαρμογών που απαιτούνται τόσο από την πλευρά της Ε.Ε., όσο και από την πλευρά των υποψηφίων χωρών. Μικρότερη έως ανύπαρκτη είναι η αναφορά στις επιπτώσεις**

που θα έχει η διεύρυνση στις εθνικές οικονομίες των κρατών της Ε.Ε.

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με την Ο.Κ.Ε. Πορτογαλίας και το Κεντρικό Συμβούλιο της Οικονομίας του Βελγίου, η διεύρυνση καθιστά αναγκαία την ενδυνάμωση της υπερεθνικής διάστασης της Ε.Ε, διαμέσου της επέκτασης των εξουσιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της ενίσχυσης του δικαιώματος πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της επέκτασης της λήψης αποφάσεων με ενισχυμένη πλειοψηφία. Η γαλλική Ο.Κ.Ε. δίνει έμφαση στην ανάγκη ενδυνάμωσης των

⁸ Σύμφωνα με τις επεξεργασμένες απαντήσεις σε ερωτηματολόγιο με θέμα τη Διεύρυνση της Ε.Ε., το οποίο διακίνησε η Ο.Κ.Ε. Ολλανδίας προς όλες τις εθνικές Ο.Κ.Ε., στο πλαίσιο της προετοιμασίας της φετινής ετήσιας Συνάντησης των Γενικών Γραμματέων των Ο.Κ.Ε. των χωρών της Ε.Ε. Στο ερωτηματολόγιο αυτό δεν απάντησαν το Λουξεμβούργο και η Ιταλία, η οποία πάντως έχει ασχοληθεί με αυτά τα θέματα.

⁹ Οικονομικό και Κοινωνικό συμβούλιο ή Επιτροπή δε διαθέτουν η Γερμανία, η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Σουηδία.

¹⁰ Η θετική αυτή στάση είναι κοινή και για τους κοινωνικούς φορείς της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Ισπανίας. Τα φιλανδικά και τα ισπανικά συνδικάτα έχουν εκφράσει τις ανησυχίες τους για τις κοινωνικές συνέπειες της διεύρυνσης, ενώ οι ισπανοί εργοδότες υπογραμμίζουν την ανάγκη να διατηρηθεί το οικονομικό κεκτημένο με σκοπό να μη διαταραχθεί η οικονομική αγορά. Οι αυστριακοί κοινωνικοί φορείς εντοπίζουν δυνητικά προβλήματα στους ακόλουθους τομείς: αγορά εργασίας και απασχόληση, ελευθερία υπηρεσιών, περιβαλλοντική, κοινωνική και περιφερειακή πολιτική και γεωργία.

κοινοτικών θεσμών (Συμβούλιο Υπουργών, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και ευρωπαϊκή Ο.Κ.Ε.).

Τόσο η βελγική, όσο και η γαλλική και η πορτογαλική Ο.Κ.Ε., συμφωνούν με την ανάγκη **να προστατευτεί η αλληλεγγύη και η συνοχή στο εσωτερικό της Ένωσης:** το κόστος της διεύρυνσης δε θα έπρεπε να αντισταθμιστεί από τη μείωση της στήριξης που προέρχεται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία ή από την ΚΑΠ. Γι' αυτό το γαλλικό Συμβούλιο θεωρεί τις μεταβατικές περιόδους απαραίτητες, και εκτιμά ότι η Ε.Ε. πρέπει να θέσει μία πιο ρεαλιστική ημερομηνία από το 2003 για τις πρώτες εντάξεις. Η ολλανδική Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι η Ευρωπαϊκή ένωση θα πρέπει να ολοκληρώσει μέχρι το 2002 τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις στον τομέα της ΚΑΠ και των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Κάποια Συμβούλια είναι της άποψης ότι η διεύρυνση **θα απαιτήσει επεκτάσεις ή/και ενισχύσεις των κοινοτικών αρμοδιοτήτων σε ορισμένους τομείς πολιτικής.** Έτσι η γαλλική Ο.Κ.Ε. επιθυμεί την ενίσχυση της κοινοτικής αρμοδιότητας αναφορικά με την περιβαλλοντική πολιτική και την πυρηνική ασφάλεια, και την επίτευξη προόδου στην Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Από την πλευρά της η Ο.Κ.Ε. Πορτογαλίας υπογραμμίζει την ανάγκη για κοινή πολιτική ως προς την προερχόμενη από τρίτες μη κοινοτικές χώρες μετανάστευση σε μία διευρυμένη Ευρώπη.

Σύμφωνα με την ολλανδική και την πορτογαλική Ο.Κ.Ε. **η διεύρυνση δεν πρέπει να θέσει να κίνδυνο τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς.** Οι υποψήφιες χώρες θα πρέπει να υιοθετήσουν πλήρως το κοινοτικό κεκτημένο. Μακρύτερες περίοδοι για τη διευκόλυνση της μετάβασης θα μπορούσαν να αναγνωριστούν, σύμφωνα με την ολλανδική Ο.Κ.Ε., σε τομείς που δε σχετίζονται άμεσα με τη λειτουργία των εσωτερικών αγορών. Επιπρόσθετα, η πορτογαλική Ο.Κ.Ε. ζητά να προεξοφληθεί η δυνατότητα των υποψηφίων χωρών να καταφύγουν σε υποτίμηση του νομίσματός τους και να διασφαλιστεί η εναρμόνιση των νομοθεσιών τους με το κοινοτικό κεκτημένο σε τομείς

της κοινωνικής πολιτικής και ιδιαίτερα στην υιοθέτηση της Κοινοτικής Χάρτας των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων και του Κεφαλαίου για την κοινωνική Πολιτική που συμπεριελήφθη πρόσφατα στη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Για να περιορίσουν το κοινωνικό κόστος της μετάβασης των οικονομιών τους σε οικονομίες της αγοράς, οι υποψήφιες χώρες θα έπρεπε, σύμφωνα με το γαλλικό συμβούλιο, να ενδυναμώσουν τον κοινωνικό διάλογο και να ενσωματώσουν τα σωματεία στις διαπραγματεύσεις για την ένταξη.

Το ιρλανδικό συμβούλιο ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τις συνέπειες της ένταξης για την Ένωση και για τα ιρλανδικά συμφέροντα. Τα πιο σημαντικά θέματα για την Ιρλανδία είναι οι συνέπειες για την ΚΑΠ, το κοινοτικό πλαίσιο στήριξης και για τους θεσμούς που ενέχονται στη λήψη των αποφάσεων.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η γαλλική Ο.Κ.Ε. γνωμοδότησε πρόσφατα¹¹ για δεύτερη φορά για το συγκεκριμένο θέμα προκειμένου να εξετάσει τις πολιτικές πτυχές του και να θέσει ορισμένους προσανατολισμούς που να θεωρηθούν ως προτεραιότητες για τη γαλλική προεδρία. Το κείμενο αυτό αντανάκλα τη φιλοσοφία μίας ελεγχόμενης διεύρυνσης που θα σέβεται την πορεία προς την ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού χώρου και τους στόχους ανάπτυξης στον οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό τομέα και θα προφυλάσσει τις εξωτερικές σχέσεις της Ένωσης. Υπογραμμίζεται η ανάγκη διασφάλισης της πλήρους υιοθέτησης του κοινοτικού κεκτημένου από τις υποψήφιες χώρες, προκειμένου να μη διακυβευτεί σε κανένα τομέα ο μισός αιώνας προσπαθειών και προόδου του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Η γαλλική Ο.Κ.Ε. δε θεωρεί απαραίτητο τον καθορισμό συγκεκριμένης ημερομηνίας ένταξης για κάθε υποψήφια χώρα, και επαναλαμβάνει την πάγια θέση της ότι είναι απαραίτητη η πρόβλεψη μεταβατικών περιόδων ανάλογα με το διάστημα που θα χρειαστεί η κάθε υποψήφια χώρα για την ενσωμάτωση του κοινοτικού κεκτημένου.

¹¹ Conseil économique et social, L'élargissement de l' Union européenne : conditions et perspectives, juin 2000.

Στην Ολομέλεια της 17^{ης} Οκτωβρίου 2000 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ανδρέας Κιντής

Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Α΄ ΟΜΑΔΑ

Αναλυτής Νικόλαος
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Σ.Ε.Β.

Κανελλόπουλος Γεώργιος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Καψάλης Δημήτριος
Επίτιμος Πρόεδρος Ε.Σ.Ε.Ε.

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Κυριαζής Δημήτριος
πρώην Πρόεδρος Σ.Ε.Β.

Παπαδημητρίου Ιωάννης
Β' Αναπλ. Γεν. Γραμματέας
Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

σε αναπλήρωση του
Σουλτανά Ευάγγελου
Μέλους Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Χαμπηλομάτης Γεώργιος
Μέλος Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Χασιώτης Νικόλαος
Εκπρόσωπος Ένωσης
Ελλήνων Εφοπλιστών

Β΄ ΟΜΑΔΑ

Κολέτσης Στυλιανός
Γ.Σ.Ε.Ε.

Σε αναπλήρωση του
Αβραμόπουλου Παναγιώτη
Γ.Σ.Ε.Ε.

Αραζού Λεονάρδος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Αυγητίδης Ελευθέριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Βούτος Παναγιώτης
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Μητρόπουλος Ανδρέας
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Σε αναπλήρωση του
Βρεττάκου Ηλία
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Δεληγιάννης Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Κόλλιας Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Κωνσταντινίδης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λαιμός Στέφανος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Μανώλης Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Μελισσάρης Νικόλαος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Πολίτης Δημήτρης
Γ.Σ.Ε.Ε.

Παυλιδάκης Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Πολυζωγόπουλου Χρήστου
Προέδρου Γ.Σ.Ε.Ε.

Σκαρμούτσος Διονύσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Τσουκαλάς Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γ΄ ΟΜΑΔΑ

Αλεξόπουλος Παναγιώτης
Πρόεδρος Οικονομικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος

Βάγιας Παναγιώτης
Εκπρόσωπος Γεωτεχνικού
Επιμελητηρίου Ελλάδος

Βουμβουλάκης Μιχαήλ
Β' Αντιπρόεδρος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Γιατράκος Νικόλαος
Αναπληρωτής Δήμαρχος Αθηναίων

Γωνιώτακης Γεώργιος
Β' Αντιπρόεδρος Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

Κανταρτζής Αθανάσιος
Μέλος Δ.Σ. Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Καραγιάννης Δημήτριος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Καραμίχας Τζανέτος
Α' Αντιπρόεδρος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Κορκοβέλος Ιωάννης
Εκπρόσωπος Δικηγορικού
Συλλόγου Αθηνών

Λιόλιος Νικόλαος
Πρόεδρος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Λίτσος Φώτης
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Βοϊκλής Γεώργιος
Εκπρόσωπος ΚΕ.Π.ΚΑ.
σε αναπλήρωση του
Μαγουλά Γεωργίου
Προέδρου Δ.Σ. ΚΕ.Π.ΚΑ.

Γκίνης Σοφοκλής
ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.
σε αναπλήρωση του
Φάκα Χρήστου
Μέλους Δ.Σ. ΓΕ.Σ.Α.Σ.Ε.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Γρηγόριος Παπανίκος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της κας Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: (01) 9249510-2, Fax: (01) 9249514, e-mail:iproke@otenet.gr